

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VII kadencja

Druk nr 554
Warszawa, 22 maja 2012 r.

Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekty ustaw:

- o związkach partnerskich,

- Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy pana posła Roberta Biedronia

(-) Romuald Ajchler; (-) Leszek Aleksandrzak; (-) Marek Balt; (-) Maciej Banaszak; (-) Anna Bańkowska; (-) Piotr Paweł Bauć; (-) Robert Biedroń; (-) Bartłomiej Bodio; (-) Jerzy Borkowski; (-) Artur Bramora; (-) Jan Cedzyński; (-) Piotr Chmielowski; (-) Jacek Czerniak; (-) Eugeniusz Czykwin; (-) Artur Dębski; (-) Marek Domaracki; (-) Dariusz Cezar Dziadzio; (-) Wincenty Elsner; (-) Tomasz Garbowski; (-) Artur Górczyński; (-) Anna Grodzka; (-) Dariusz Joński; (-) Michał Kabaciński; (-) Ryszard Kalisz; (-) Tomasz Kamiński; (-) Adam Kepiński; (-) Witold Klepacz; (-) Krzysztof Kłosowski; (-) Henryk Kmiecik; (-) Sławomir Kopyciński; (-) Roman Kotliński; (-) Łukasz Krupa; (-) Jacek Kwiatkowski; (-) Krystyna Łybacka; (-) Tomasz Makowski; (-) Małgorzata Marcinkiewicz; (-) Zbigniew Matuszczak; (-) Leszek Miller; (-) Maciej Mroczek; (-) Jacek Najder; (-) Grzegorz Napieralski; (-) Wanda Nowicka; (-) Cezary Olejniczak; (-) Artur Ostrowski; (-) Michał Tomasz Pacholski; (-) Wojciech Penkalski; (-) Andrzej Piątek; (-) Zofia Popiołek; (-) Marek Poznański; (-) Stanisława Prządka; (-) Andrzej Rozenek; (-) Adam Rybakowicz; (-) Armand Kamil Ryfiński; (-) Paweł Sajak; (-) Małgorzata Sekuła-Szmajdzińska; (-) Marek Stolarski; (-) Halina Szymiec-Raczyńska; (-) Tadeusz Tomaszewski; (-) Jerzy Wenderlich; (-) Bogusław Wontor; (-) Maciej Wydrzyński; (-) Stanisław Wziątek; (-) Zbyszek Zaborowski; (-) Ryszard Zbrzyzny.

Ustawa
z dnia r.
o związkach partnerskich

Art. 1.

Ustawa określa zasady zawierania i ustania związku partnerskiego oraz powstawania praw i obowiązków partnerów w związku partnerskim.

Art. 2.

Ilekoć w niniejszej ustawie mowa jest o partnerze rozumie się przez to osobę pozostającą w związku partnerskim.

Art. 3.

1. Związek partnerski zostaje zawarty, gdy dwie osoby jednocześnie obecne złożą przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego oświadczenia, że wstępują ze sobą w związek partnerski, powtarzając za kierownikiem urzędu stanu cywilnego treść oświadczenia lub odczytując je na głos. Osoba niemogąca mówić składa oświadczenie o wstąpieniu w związek partnerski, podpisując akt związku partnerskiego.

2. Dwie osoby, będące obywatelami polskimi przebywającymi za granicą, mogą zawrzeć związek partnerski również przed polskim konsulem albo przed osobą wyznaczoną do wykonywania funkcji konsula.

3. Osoby zamierzające zawrzeć związek partnerski powinny złożyć lub przedstawić kierownikowi urzędu stanu cywilnego dokumenty niezbędne do zawarcia związku, o których mowa w ustawie z dnia 28 września 1986 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. 2004 r. Nr 161, poz. 1688, z późn. zm.¹). Jeżeli otrzymanie dokumentu, który osoba zamierzająca zawrzeć związek partnerski jest obowiązana złożyć lub przedstawić kierownikowi urzędu stanu cywilnego, napotyka trudne do przezwyciężenia przeszkody, sąd może zwolnić tę osobę od obowiązku złożenia lub przedstawienia tego dokumentu. Osoby zamierzające zawrzeć związek partnerski składają kierownikowi urzędu stanu cywilnego wypis z aktu notarialnego umowy, o której mowa w art. 6.

4. Związek partnerski przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego nie może być zawarty przed upływem miesiąca od dnia, kiedy osoby, które zamierzają go zawrzeć, złożyły kierownikowi urzędu stanu cywilnego pisemne zapewnienie, że nie wiedzą o istnieniu okoliczności wyłączających zawarcie tego związku.

5. Kierownik urzędu stanu cywilnego, który dowiedział się o istnieniu okoliczności wyłączającej zawarcie zamierzonego związku partnerskiego, odmówi przyjęcia oświadczeń o wstąpieniu w związek partnerski, a w razie wątpliwości zwróci się do sądu o rozstrzygnięcie, czy związek ten może być zawarty.

6. Partnerzy składając oświadczenie o wstąpieniu w związek partnerski mogą zdecydować o przyjęciu wspólnego nazwiska, będącego dotychczas nazwiskiem jednego z partnerów lub o

1 Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2007 r. Nr 21, poz. 125, Nr 181, poz. 1287, z 2008 r. Nr 182, poz. 1121, Nr 195, poz. 1198, Nr 220, poz. 1431, Nr 234, poz. 1571.

połączeniu dotychczasowych nazwisk partnerów, przy czym nazwisko utworzone w wyniku połączenia nie może składać się z więcej niż dwóch członów.

Art. 4.

Jeżeli mimo niezachowania przepisów art. 3 został sporządzony akt związku partnerskiego, każdy, kto ma w tym interes prawny, może wystąpić z powództwem o ustalenie nieistnienia takiego związku.

Art. 5.

1. Związku partnerskiego nie może zawrzeć osoba:

- 1) niemająca ukończonych 18 lat;
- 2) ubezwłasnowolniona całkowicie;
- 3) ubezwłasnowolniona częściowo, jeżeli tak wynika z orzeczenia sądu o ubezwłasnowolnieniu;
- 4) pozostająca z osobą, z którą związek partnerski miałby być zawarty, w relacji pokrewieństwa w linii prostej albo bocznej do czwartego stopnia, albo w relacji przysposobienia;
- 5) pozostająca w związku małżeńskim;
- 6) pozostająca w związku partnerskim.

2. W przypadku naruszenia przepisu ust. 1 każdy, kto ma w tym interes prawny, a także prokurator, może żądać unieważnienia związku partnerskiego.

3. Unieważnienia związku partnerskiego może żądać jeden z partnerów także w przypadku, gdy jego oświadczenie o zawarciu związku partnerskiego było dotknięte wadą. Ponadto prokurator może żądać unieważnienia związku partnerskiego zawartego dla pozorów.

4. Nie można żądać unieważnienia związku partnerskiego, jeżeli ustała przesłanka do jego unieważnienia.

5. Nie można żądać unieważnienia związku partnerskiego po jego ustaniu. Nie dotyczy to jednak unieważnienia z powodu pokrewieństwa między partnerami oraz z powodu pozostawania przez jednego z partnerów w chwili zawarcia związku partnerskiego w zawartym poprzednio związku małżeńskim albo partnerskim.

Art. 6.

1. Swoje wzajemne uprawnienia lub zobowiązania o charakterze majątkowym lub osobistym w celu organizacji wspólnego życia partnerzy określają w umowie związku partnerskiego zawartej w formie aktu notarialnego. Umowa zaczyna obowiązywać z chwilą zawarcia związku partnerskiego.

2. Określając wzajemnie swoje prawa i obowiązki w umowie związku partnerskiego, partnerzy w szczególności mogą zdecydować o:

- 1) obowiązku udzielania sobie wzajemnej pomocy i wsparcia w trakcie trwania związku partnerskiego;
- 2) obowiązku zaspakajania na miarę swoich sił i możliwości uzasadnionych potrzeb materialnych związku partnerskiego, który stworzyli;
- 3) obowiązku dochowania wierności;
- 4) prawie do działania w imieniu partnera w sprawach zwykłego zarządu;

- 5) powstaniu umownej wspólności majątkowej w ramach związku partnerskiego, do której stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału I, II i III działu III w tytule I ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, poz. 59, z późn. zm.²).
 - 6) przyjęciu wzajemnie względem siebie albo w stosunku do jednego partnera obowiązku alimentacyjnego powstającego w określonym wymiarze z chwilą rozwiązania związku partnerskiego.
3. Umowa, o której mowa w ust. 2, może być zmieniona w trakcie trwania związku partnerskiego. Zmiana jest skuteczna pod warunkiem złożenia przez partnerów wypisu z aktu notarialnego obejmującego taką zmianę w terminie 1 miesiąca kierownikowi urzędu stanu cywilnego, przed którym związek partnerski został zawarty.

Art. 7.

1. Jeśli w umowie związku partnerskiego nie postanowiono inaczej po zawarciu związku partnerskiego, każdy z partnerów zachowuje zarówno majątek nabyty przed zawarciem związku partnerskiego, jak i majątek nabyty później, a także samodzielnie zarządza swoim majątkiem.
2. Jeśli partnerzy nie postanowili inaczej, przedmioty użytku domowego nabywane przez jednego z partnerów w trakcie trwania związku partnerskiego, stają się przedmiotem współwłasności partnerów w częściach ułamkowych, a udziały we współwłasności są równe.
3. Jeśli partnerzy nie postanowili inaczej, udziały we współwłasności rzeczy i praw majątkowych nabywanych wspólnie w trakcie trwania związku partnerskiego są równe.

Art. 8.

1. Jeśli w umowie związku partnerskiego nie postanowiono inaczej, partnerzy są odpowiedzialni solidarnie za zobowiązania zaciągnięte przez jednego z nich w sprawach wynikających z zaspokajania zwykłych potrzeb gospodarstwa domowego prowadzonego w ramach związku partnerskiego.
2. Z ważnych powodów sąd może na żądanie jednego z partnerów postanowić, orzekając w postępowaniu nieprocesowym, że za powyższe zobowiązania odpowiedzialny jest tylko ten partner, który je zaciągnął.
3. Wyłączenie odpowiedzialności solidarnej jest skuteczne względem osób trzecich, jeżeli było im wiadome.

Art. 9.

1. Jeśli w związku z powstaniem związku partnerskiego i w trakcie jego trwania partnerzy otrzymali jakąkolwiek korzyść majątkową ze środków publicznych, bez względu na to co zastrzegli w umowie związku partnerskiego powstaje między nimi obowiązek alimentacyjny, polegający na tym, że jeżeli w wyniku rozwiązania związku partnerskiego sytuacja życiowa

2 Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1975 r. Nr 45, poz. 234, z 1986 r. Nr 36, poz. 180, z 1990 r. Nr 34, poz. 198, z 1995 r. Nr 83, poz. 417, z 1998 r. Nr 117, poz. 757, z 1999 r. Nr 52, poz. 532, z 2000 r. Nr 122, poz. 1322, z 2001 r. Nr 128, poz. 1403, z 2003 r. Nr 83, poz. 772, Nr 130, poz. 1188, z 2004 r. Nr 162, poz. 1691, z 2007 r. Nr 121, poz. 831, Nr 134, poz. 947, Nr 192, poz. 1378, z 2008 r. Nr 220, poz. 1431, z 2010 r. Nr 125, poz. 842, z 2011 r. Nr 75, poz. 398, Nr 149, poz. 887.

jednego z partnerów uległa znacznemu pogorszeniu, może on żądać od byłego partnera dostarczania środków niezbędnych na utrzymanie przez okres nie dłuższy niż trzy lata od rozwiązania związku partnerskiego, o ile możliwości zarobkowe i majątkowe obowiązanego na to pozwalają. Sąd nie uwzględni żądania, jeżeli sprzeciwiałyby się temu zasady współżycia społecznego.

2. Jeżeli przemawiają za tym okoliczności, obowiązek alimentacyjny, o którym mowa w ust. 1, może mieć postać jednorazowego przysporzenia w pieniądzu lub innych składnikach majątkowych.

3. Obowiązek dostarczania środków utrzymania partnerowi po rozwiązaniu związku partnerskiego wygasa w razie zawarcia przez tego partnera nowego związku partnerskiego albo małżeństwa.

4. Do obowiązku alimentacyjnego między byłymi partnerami stosuje się odpowiednio przepisy o obowiązku alimentacyjnym między krewnymi.

Art. 10.

Ustanie związku partnerskiego następuje w przypadku śmierci jednego z partnerów albo uznania go za zmarłego. W przypadku uznania jednego z partnerów za zmarłego domniemywa się, że związek partnerski ustał z chwilą, która w orzeczeniu o uznaniu za zmarłego została oznaczona jako chwila śmierci.

Art. 11.

1. Ustanie związku partnerskiego następuje z chwilą:

- 1) gdy partnerzy jednocześnie obecni złożą przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego oświadczenia o rozwiązaniu związku partnerskiego;
- 2) upływu 6 miesięcy od chwili dokonania przez jednego z Partnerów wypowiedzenia związku partnerskiego, dokonanego w formie oświadczenia złożonego przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, w którym zawarto związek partnerski.

2. Partner wypowiadający zawiadamia drugiego partnera o wypowiedzeniu w terminie 7 dni.

3. Jeśli zawiadomienie o wypowiedzeniu związku partnerskiego, o którym mowa w ust. 2, zostało dokonane celowo w sposób uniemożliwiający zapoznanie się z nim partnerowi do którego było adresowane, partner wypowiadający ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną partnerowi w związku z ustaniem związku partnerskiego na podstawie takiego wypowiedzenia.

4. W przypadku niemożności ustalenia aktualnego adresu zawiadomienie o wypowiedzeniu związku partnerskiego przesyła się na adres wskazany w akcie notarialnym, o którym mowa w art. 6 ust.1.

Art. 12.

O podziale wspólnego majątku partnerzy decydują w drodze umowy zawartej w formie aktu notarialnego, jednakże każdy z partnerów może żądać dokonania podziału majątku wspólnego przez sąd.

Art. 13.

Do instytucji prawa obcego regulujących wspólne pożycie dwóch osób zawartych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej w formie innej niż małżeństwo lub przez osoby tej samej

plci stosuje się przepisy niniejszej ustawy.

Art. 14.

Ustawa wchodzi w życie w terminie i na zasadach określonych w ustawie Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich.

Uzasadnienie

Statystyki wskazują, że coraz więcej par prowadzi wspólne życie w związkach nieformalnych, bez zawarcia małżeństwa. O zwiększającej się liczbie rodzin tworzonych przez związki partnerskie, zwane również konkubinami, może świadczyć rosnący współczynnik dzietności pozamałżeńskiej. Mianowicie, zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na początku lat 90-tych ze związków pozamałżeńskich rodziło się 6-7% dzieci, w ostatnich latach zaś liczba ta zbliżyła się do 20% (S. Spurek „Prawo w moim życiu. Wszystko, co musisz wiedzieć o obowiązującym prawie, by zabezpieczyć swoją przyszłość”, Warszawa 2010, s. 58). Dane Głównego Urzędu Statystycznego przedstawiają również liczbę osób żyjących w związkach partnerskich. Dane te pochodzą z ostatniego, przeprowadzonego w 2002 r. Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań, w którym po raz pierwszy wyodrębniono partnerów jako osobny typ rodziny. Wówczas, w 2002 r., w Polsce prawie 400 tys. osób żyło w związkach partnerskich, tworząc prawie 200 tys. rodzin, z czego połowa wychowywała dzieci (źródło: Główny Urząd Statystyczny. Rocznik Demograficzny, Warszawa 2010, str. 159 i nast., www.stat.gov.pl). Z danych GUS nie wynika, w jakiej proporcji są to związki osób tej samej płci, a ile związków ujętych w tej statystyce to związki osób heteroseksualnych. Z pewnością jednak dane te obejmują obydwie grupy związków – zarówno osób różnej płci, które z określonych względów zdecydowały się nie zawierać związku małżeńskiego, jak i związków osób homoseksualnych, które na gruncie polskich przepisów prawnych nie mają możliwości sformalizowania swojej relacji. W Polsce możliwość zawarcia małżeństwa zarezerwowana jest bowiem dla par osób różnej płci.

Należy podkreślić, że co do zasady osoby żyjące razem i prowadzące wspólne gospodarstwo domowe bez węzła małżeńskiego, czyli konkubenci lub partnerzy, w świetle prawa postrzegane są jako osoby sobie obce. Tylko niektóre polskie przepisy prawne traktują osoby pozostające we wspólnym pożyciu tak, jak małżonków. Do nielicznych wyjątków należy zaliczyć art. 115 § 11 Kodeksu karnego, który definiując pojęcie „osoby najbliższej” obejmuje nim zarówno osoby żyjące w związku małżeńskim, jak i te pozostające w związkach nieformalnych. Osobą najbliższą, zgodnie z definicją ustawową zawartą w art. 115 § 11 Kodeksu karnego, jest bowiem małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu. Oznacza to, że zawsze, gdy w prawie karnym mamy do czynienia z instytucją „osoby najbliższej”, dotyczy ona również osób żyjących w związku nieformalnym i ma znaczenie zarówno dla prawa karnego materialnego, jak i dla procedury karnej i karno-skarbowej, w szczególności prawo do odmowy zeznań. Innym przykładem jest definicja pojęcia „osoba bliska” zawarta w art. 3 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, która obejmuje: małżonka, krewnego lub powinowatego do drugiego stopnia w linii prostej, przedstawiciela ustawowego, osobę pozostającą we wspólnym pożyciu lub osobę wskazaną przez pacjenta. Z kolei zgodnie z art. 691 § 1 Kodeksu cywilnego w razie śmierci najemcy lokalu mieszkalnego w stosunek najmu lokalu wstępują: małżonek niebędący współnajemcą lokalu, dzieci najemcy i jego współmałżonka, inne osoby, wobec których najemca był obowiązany do świadczeń alimentacyjnych, oraz osoba, która pozostawała faktycznie we wspólnym pożyciu z najemcą. Przepisy traktujące małżonków i osoby pozostające w faktycznym pożyciu w sposób równoprawny stanowią jednak wyjątki w polskim prawie.

Co więcej, część przedstawicieli doktryny w Polsce oraz – w niektórych orzeczeniach (np. Sąd Najwyższy) – wyznają pogląd, że elementem konkubinatu, podobnie jak elementem małżeństwa, jest różnica płci, a zatem konkubinatu może mieć miejsce jedynie pomiędzy osobami różnej płci, kobietą i mężczyzną. Przykładowo, uznany autorytet w dziedzinie prawa rodzinnego, nieżyjący już prof. Jerzy Ignatowicz, wskazywał, że według poglądu przyjętego w orzecznictwie i przeważającego w doktrynie „Konkubinatu to stan faktyczny polegający na pożyciu kobiety i mężczyzny niezwiązanych węzłem małżeńskim, o ile to pożycie przybiera analogiczną postać do więzów łączących małżonków” („Prawo rodzinne”, Warszawa 2002). Taki pogląd prezentowany był w sprawie, która znalazła swój finał przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka – Kozak przeciwko Polsce. Przepisy nieobowiązującej już ustawy o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych umożliwiały wstąpienie w najem w razie śmierci najemcy osobie, która pozostawała faktycznie we „wspólnym pożyciu małżeńskim” z najemcą. Organy polskiej administracji oraz sądy kolejnych instancji odmawiały tego prawa mężczyźnie, panu Piotrowi Kozakowi, którego partner był najemcą lokalu. Twierdziły, że wspólne pożycie pary jedнопłciowej nie może być uznane za formę związku mieszczącego się w koncepcji konkubinatu, jako wspólnego pożycia małżeńskiego. W wyroku wydanym w tej sprawie dnia 2 marca 2010 r. Europejski Trybunał Praw Człowieka uznał, że Polska, pozbawiając konkubenta prawa do wstąpienia w prawo najmu mieszkania komunalnego po jego zmarłym partnerze, dopuściła się nieuzasadnionego i dyskryminującego zróżnicowania, którego jedyną motywacją była orientacja seksualna skarżącego. Trybunał w swoim orzeczeniu przypomniał po raz kolejny, że orientacja seksualna jest jedną z najbardziej intymnych i osobistych cech tożsamości każdej jednostki ludzkiej i jako taka jest chroniona na gruncie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, zapewniającej także poszanowanie życia prywatnego. Sędziowie trybunalscy zaznaczyli bardzo wyraźnie, że państwo winno być niezwykle ostrożne w ustanawianiu różnic w traktowaniu, jeśli w grę wchodzi płeć lub orientacja seksualna. Co więcej, w wyroku możemy przeczytać, że jeżeli Państwo stosuje rozróżnienia oparte na orientacji seksualnej, działania te winny być niezbędne do osiągnięcia konkretnego celu, a relacja pomiędzy celem a środkami prawnymi winna być nierozzerwalna (w tym przypadku celem była ochrona tzw. „tradycyjnej rodziny”). Trybunał nie zanegował w żaden sposób kompetencji państwa odnośnie ochrony ww. modelu rodziny. Podkreślił jednak bardzo stanowczo, że prawo zawierające generalne przepisy, które z góry wykluczają osoby homoseksualne z możliwości wstąpienia w prawo najmu po zmarłym partnerze są zbyt radykalnym środkiem realizowania ochrony instytucji rodziny. Państwo dysponuje bowiem całą gamą innych środków, aby taką ochronę zapewnić. Ten wycinkowy problem związany z prawem najmu zdaje się mieć przełożenie na inne sfery życia. W tym kontekście należy również wspomnieć, iż Europejski Trybunał Praw Człowieka ustanowił kolejny, bardzo ważny standard dotyczący pożycia rodzinnego par jedнопłciowych. W wyroku z 24 czerwca 2010 r.

-strony obowiązku przyznania związkom osób tej samej płci prawa do zawarcia małżeństwa, to jednak sztuczne byłoby utrzymywanie dotychczasowego poglądu, że pary osób tej samej płci, inaczej niż pary osób przeciwnej płci, nie mogą być objęte pojęciem „życia rodzinnego” (art. 8 konwencji). Trybunał podkreślił również, że pary jedнопłciowe są zdolne nie mniej od par mieszanych płciowo do utworzenia stałej relacji uczuciowej. Tym samym więc są one w podobnej sytuacji do par mieszanych płciowo, jeśli chodzi o potrzebę prawnego uznania i prawnej ochrony ich związku.

Należy zauważyć, że brak jednoznacznych regulacji prawnych dotyczących pożycia par jedнопłciowych lub dwupłciowych niepozostawających w małżeństwie powoduje, że sądy polskie w bardzo różny sposób interpretują ich sytuację prawną. Z jednej strony w kilku orzeczeniach Sąd Najwyższy stwierdził, że immanentną cechą konkubinatu jest zróżnicowanie płciowe jego uczestników, z drugiej zaś strony m.in. Sąd Apelacyjny w Białymstoku w swoim orzeczeniu z dnia 23 lutego 2007 r. (I ACa 590/06) podkreślił, że pod pojęciem konkubinatu należy rozumieć stabilną, faktyczną wspólnotę osobisto-majątkową dwojga osób. Bez znaczenia, uznał sąd, jest płeć tychże osób. Co więcej, sąd uznał, że nie ma podstaw do stosowania odmiennych zasad przy rozliczaniu konkubinatu homoseksualnego i heteroseksualnego. Sytuacja, w której różne sądy orzekają różnie odnośnie tej samej sprawy powoduje, że powstaje sytuacja prawnej niepewności. Należy podkreślić, że kwestia uregulowania prawnego pożycia par jedнопłciowych staje się coraz częściej przedmiotem aktywności związanej z działalnością Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Choć ostatecznie Trybunał w swoim wyroku w sprawie Jürgen Römer przeciwko Freie und Hansestadt Hamburg (C-147/08) nie potwierdził stanowiska Rzecznika Generalnego, to jednak warto przytoczyć jego opinię, sporządzoną w tej sprawie, w której podniesiono, że nieregulowanie poprzez prawo pożycia par jedнопłciowych stanowi dyskryminację z powodu orientacji seksualnej, choć kwestia ta nadal jest wyłączną kompetencją Państw Członkowskich UE. Co jednak bardzo ważne w kontekście dyskusji i prawniczej argumentacji prezentowanej w Polsce to, że w samym wyroku Trybunał stwierdził, iż ochrona małżeństwa i rodziny nie może służyć jako usprawiedliwienie dyskryminacji, ponieważ wynika ona z konstytucji Państw Członkowskich, a prawo UE ma pierwszeństwo przed prawem krajowym, także konstytucyjnym.

Jak wskazano wyżej, większość polskich przepisów prawnych, z nielicznymi wyjątkami, z których część wskazano powyżej, traktuje partnerów jako osoby sobie obce. W odróżnieniu od małżonków partnerzy np. nie mają możliwości wspólnego rozliczania się z podatku dochodowego od osób fizycznych ani nie dziedziczą po sobie ustawowo. Jeżeli partner sporządził testament, w którym do dziedziczenia powołał swojego partnera, to stosownie do przepisów Kodeksu cywilnego zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należy się zachówek. Ponadto przepisy regulujące podatek od spadków i darowizn traktują osoby, które pozostają w nieformalnych związkach, tak, jakby te osoby były zupełnie sobie obce. Jeżeli żona dziedziczy po mężu, stawki podatku oraz kwoty wolne od podatku są zupełnie inne, niższe niż w przypadku osób żyjących w nieformalnych związkach. Te ostatnie zaliczone są bowiem do III grupy podatników.

Zdaniem wnioskodawców istniejący stan prawny jest niekorzystny dla osób pozostających w związkach nieformalnych, w szczególności dotyczy to osób, którym prawo odmawia możliwości zawarcia związku małżeńskiego ze względu na płeć tych osób. Powoduje to nieuzasadnione rozróżnienie praw i obowiązków osób pozostających w związkach nieformalnych w stosunku do osób, które zawarły związek małżeński i to w sytuacji, gdy osoby te nie mają prawa wstąpić w związek małżeński. Należy wskazać, że stoi to w sprzeczności z art. 32 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, który zakazuje dyskryminacji m.in. w życiu społecznym z jakiegokolwiek przyczyny, a więc także ze względu na płeć i orientację seksualną osób pozostających we wspólnym pożyciu. Rozważania na ten temat należy przeprowadzić właśnie na tle zasady równości, jednej z trzech przewodnich zasad statusu prawnego

jednostki, będącej jednocześnie zasadą ustrojową. Podstawową konsekwencją zasady równości jest zakaz dyskryminacji, czyli wprowadzania różnicowań o nieuzasadnionym charakterze. Wydaje się, że nie jest uzasadnionym czynienie różnic pomiędzy parami tworzonymi przez osoby hetero- i homoseksualne. Osoby zarówno różnych płci, jak i osoby tej samej płci wiążą się niejednokrotnie na całe swoje życie, budując silne relacje emocjonalne oraz materialne. W odniesieniu do par różnopłciowych można powiedzieć, że mają możliwość zawarcia związku małżeńskiego, jednak obserwacja rzeczywistości pokazuje, że coraz częściej pary te nie decydują się na związanie węzłem małżeńskim uznając, że ta forma prawna nie jest dla nich odpowiednia. Należy uznać, że w tej sytuacji rolę państwa realizującego wyrażony w art. 18 Konstytucji nakaz ochrony życia rodzinnego jest poszukiwanie takiej formy prawnej formalizacji związków, która zachęci pary heteroseksualne i umożliwi parom homoseksualnym prawną ochronę realizowanego w ramach tworzonych przez nich związków życia rodzinnego. Niewłaściwym jest założenie, że państwo gwarantując w dostatecznym stopniu konstytucyjną ochronę w zasadzie wyłącznie sformalizowanym związkom małżeńskim, czyni zadość konstytucyjnemu nakazowi ochrony życia rodzinnego również wobec niesformalizowanych związków heteroseksualnych. W tym kontekście oczywistym pozostaje fakt, że konstytucyjny obowiązek ochrony życia rodzinnego wobec osób tworzących związki homoseksualne nie jest realizowany.

Innym zagadnieniem, także wymagającym unormowania, jest potrzeba ochrony interesów osób trzecich wchodzących w stosunki prawne z osobami żyjącymi w związkach nieformalnych, które zaciągają zobowiązania w celu zaspokojenia potrzeb prowadzonego wspólnie gospodarstwa domowego. Obecnie osoba trzecia nie może domagać się wykonania takiego zobowiązania od osoby pozostającej w faktycznym pożyciu z dłużnikiem. Celem projektowanej ustawy jest zatem uregulowanie sytuacji prawnej oraz majątkowej osób żyjących w związkach nieformalnych, bez względu na płeć tych osób. Zdaniem wnioskodawców powinno umożliwić się osobom żyjącym w związkach nieformalnych rejestrację związków w celu ochrony osobistych oraz majątkowych interesów osób żyjących w takich związkach, jak również udzielić ochrony osobom trzecim, wstępującym w stosunki prawne z osobami żyjącymi w związkach nieformalnych.

Należy wspomnieć, że na przestrzeni ostatnich lat wiele państw wprowadziło do swoich porządków prawnych określone możliwości rejestrowania i zawierania związków o charakterze alternatywnym do małżeństw. Następujące państwa należące do Unii Europejskiej w ciągu ostatnich 20 lat zaczęły wprowadzać rozwiązania prawne dotyczące rejestracji związków nieformalnych, w tym związków osób tej samej płci: Dania (od 1989 r.), Szwecja, Holandia, Hiszpania, Francja, Belgia, Niemcy, Portugalia, Finlandia, Luksemburg, Wielka Brytania, Słowenia, Czechy, Węgry, Austria, Irlandia. Natomiast spoza państw członkowskich Unii Europejskiej odpowiednie regulacje obowiązują także m.in. w Norwegii, Islandii, Szwajcarii, Andorze, Chorwacji, Izraelu, Urugwaju, Nowej Zelandii, Kanadzie, Republice Południowej Afryki, Argentynie, Australii, Ekwadorze, a także niektórych stanach Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej i Meksyku. Wspomniane wyżej państwa wykorzystywały bardzo różne formy prawne formalizacji związków alternatywnych do małżeństw. Generalnie, można je podzielić na cztery zasadnicze instytucje: konkubinat, a więc związek nieformalny, który posiada określone prawa wynikające z przepisów niektórych ustaw oraz orzecznictwa sądów; umowa cywilnoprawna regulująca prawa i obowiązki partnerów, rejestrowana w urzędzie stanu cywilnego

(np. francuska Obywatelska Umowa Solidarności, Pacte civil de solidarité); rejestrowany związek partnerski, zawierany przed urzędnikiem stanu cywilnego (forma prawna przyjęta przez m.in. ustawodawcę węgierskiego, czeskiego, brytyjskiego i niemieckiego); małżeństwo, czyli przyznanie możliwości zawierania małżeństwa nie tylko osobom różnej płci, ale także tej samej płci (rozwiązanie m.in. norweskie, szwedzkie, holenderskie, belgijskie, hiszpańskie).

W Polsce podjęto próbę uregulowania sytuacji osób żyjących w związkach nieformalnych i umożliwienia im rejestrowania związków w 2003 r., kiedy prof. Maria Szyszkowska, senator RP V kadencji, wniosła pod obrady Senatu projekt ustawy o związkach partnerskich, przewidujący m.in. ustawowe prawo do dziedziczenia po zmarłym partnerze oraz prawo ustanowienia wspólności majątkowej w drodze aktu notarialnego, a rozwiązania te adresowane były do osób homoseksualnych. Zakończenie kadencji Sejmu i Senatu spowodowało przerwanie prac ustawodawczych, a do prac tych nie powrócono w kolejnej kadencji.

Projektowana ustawa jest adresowana zarówno do osób żyjących w związkach heteroseksualnych, jak również do osób żyjących w związkach z osobami tej samej płci, które nie są uprawnione do zawarcia małżeństwa w obowiązującym stanie prawnym. Należy podkreślić, że nie narusza ona przepisów prawa polskiego dotyczących związków małżeńskich, a w szczególności art. 18 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, który stanowi o małżeństwie jako o związku kobiety i mężczyzny. Projekt ustawy przewiduje bowiem zawarcie związku partnerskiego, którego warunkiem jest wcześniejsze zawarcie umowy związku partnerskiego określającej prawa i obowiązki powstające pomiędzy partnerami, samo zaś zawarcie związku partnerskiego nie powoduje powstania pomiędzy partnerami węzła małżeńskiego, a jedyną przesłanką jego istnienia jest wola partnerów pozostawania w takim związku.

Wnioskodawcy proponują umożliwienie zawarcia związku partnerskiego wyłącznie pełnoletnim osobom fizycznym, niepozostającym jednocześnie w związku małżeńskim, ani w innym zarejestrowanym związku partnerskim. Związku partnerskiego nie mogą zawrzeć krewni i powinowaci w linii prostej, ani też rodzeństwo, a także osoby związane ze sobą węzłem przysposobienia. Poprzedzające zawarcie samego związku partnerskiego podpisanie umowy związku partnerskiego, zgodnie z projektowanymi regulacjami, musi zostać ujęte w formie aktu notarialnego. W umowie tej na zasadzie swobody umów dwie osoby fizyczne pozostające faktycznie we wspólnym pożyciu określają swoje wzajemne zobowiązania o charakterze majątkowym lub osobistym w celu organizacji wspólnego życia. Umowa następnie w chwili wstępowania w związek partnerski jest rejestrowana w urzędzie stanu cywilnego i od tego momentu zaczyna obowiązywać. Partnerzy składając oświadczenie o wstąpieniu w związek partnerski mogą zdecydować o przyjęciu wspólnego nazwiska, będącego dotychczas nazwiskiem jednego z partnerów lub o połączeniu dotychczasowych nazwisk partnerów, przy czym nazwisko utworzone w wyniku połączenia nie może składać się z więcej niż dwóch członów.

Zgodnie z przedłożonym projektem ustawy związek partnerski ulegałby wygaśnięciu z chwilą śmierci jednej ze stron. Związek partnerski mógłby być rozwiązany także na mocy wspólnego pisemnego oświadczenia, a także z chwilą upływu sześciu miesięcy od złożenia przez jedną ze stron związku partnerskiego drugiej stronie pisemnego zawiadomienia o złożonym oświadczeniu o

wypowiedzeniu związku partnerskiego. Rozwiązania związku partnerskiego nie dokonywałby zatem sąd - ze względu na brak węzła małżeńskiego łączącego partnerów. Fakt rozwiązania związku partnerskiego podlegałby także, podobnie jak fakt zawarcia, rejestracji w urzędzie stanu cywilnego. Warunkiem rozwiązania związku partnerskiego byłoby złożenie kierownikowi urzędu stanu cywilnego wspólnego oświadczenia stron związku partnerskiego o jego rozwiązaniu albo oświadczenia jednej ze stron związku partnerskiego o wypowiedzeniu związku partnerskiego.

Projekt ustawy zakłada, że partnerzy są uprawnieni do dziedziczenia po sobie jak małżonkowie i są zaliczeni do pierwszej grupy spadkowej w podatku od spadków i darowizn, a ponadto uprawnieni do zachowku po partnerze zmarłym w trakcie trwania umowy. Partnerzy byłiby także uprawnieni do wspólnego rozliczania uzyskanych dochodów w zakresie podatku dochodowego od osób fizycznych, uzyskania zabezpieczenia społecznego po zmarłym partnerze, czy też wstąpienia w stosunek najmu lokalu mieszkalnego, w którym zamieszkiwali w trakcie trwania umowy związku partnerskiego. Ponadto uzyskiwaliby prawo do wzięcia urlopu opiekuńczego w celu sprawowania opieki nad chorym partnerem, prawo do korzystania ze świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz prawo do ubiegania się po zmarłym partnerze o rentę rodzinną, na takich samych zasadach jak małżonkowie, prawo do wstąpienia w stosunek najmu lokalu mieszkalnego po zmarłym partnerze, prawo do wspólnego ubiegania się o członkostwo w spółdzielni i ustanowienie spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego po zmarłym partnerze na takich samych zasadach jak małżonkowie. Partnerzy mieliby także prawo do dysponowania wkładem pieniężnym na rachunku bankowym na wypadek śmierci na rzecz partnera oraz prawo do pochowania zmarłego partnera, a także chronienia autorskich praw osobistych zmarłego partnera. Mogliby odmówić składania zeznań w postępowaniu cywilnym, karnym, podatkowym lub administracyjnym, na takich samych zasadach jak małżonkowie. Tym samym projektowana regulacja wprowadza zmiany do szeregu innych ustaw w projekcie ustawy wprowadzającej.

Co istotne, projektowana ustawa nie niesie za sobą skutków gospodarczych. Jednocześnie trudno jest oszacować skutki finansowe dla budżetu państwa. Jak wskazano na wstępie uzasadnienia, choć przybliżona liczba związków nieformalnych jest znana, to dane te nie są aktualne, bowiem pochodzą z roku 2002. Trudno oszacować również liczbę osób, które będą chciały skorzystać z proponowanych rozwiązań zawarcia i zarejestrowania umowy związku partnerskiego.

Projektowana ustawa nie jest objęta prawem Unii Europejskiej.

Projekt ustawy był konsultowany z przedstawicielami organizacji i środowisk działających na rzecz tolerancji i przeciw dyskryminacji osób homoseksualnych, a jego merytoryczne rozwiązania w znaczącej większości stanowiły postulaty tych środowisk.

Warszawa, 30 maja 2012 r.

BAS-WAPEiM-1286/12

Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia prawna
w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu
ustawy o związkach partnerskich (przedstawiciel wnioskodawców: poseł
Robert Biedroń) oraz poselskiego projektu ustawy – Przepisy
wprowadzające ustawę o związkach partnerskich
(przedstawiciel wnioskodawców: poseł Robert Biedroń)

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2012 poz. 32), sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

Wnioskodawcy przedkładają dwa projekty ustaw:

- 1) o związkach partnerskich
- 2) Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich.

Pierwszy projekt ustawy określa zasady zawierania i ustania związku partnerskiego oraz powstawania praw i obowiązków partnerów w związku partnerskim. Projekt zakłada uregulowanie procedury zawierania związku partnerskiego oraz określa powstawanie praw i obowiązków wynikających z zawarcia związku partnerskiego. W art. 3 uregulowano ogólnie postanowienia dotyczące sposobu zawarcia związku partnerskiego. W art. 5 określono okoliczności, w przypadku których osoba nie będzie mogła zawrzeć związku partnerskiego. W art. 10 i 11 wskazano przesłanki, w których nastąpi ustanie związku partnerskiego. Pozostałe przepisy dotyczą obowiązków i praw partnerów, w tym zasadę, że swoje wzajemne uprawnienia lub zobowiązania o charakterze majątkowym lub osobistym partnerzy określają w umowie związku partnerskiego zawartej w formie aktu notarialnego. W kolejnych przepisach wyliczono przykładowe prawa i obowiązki dotyczące m.in. udzielania sobie

pomocy i wsparcia (art. 6 ust. 2), relacji majątkowych (art. 7), obowiązków alimentacyjnych (art. 9).

Projektowi ustawy o związkach partnerskich towarzyszy projekt ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich. W projekcie tym przewidziano nowelizację 153 ustaw, wymienionych w art. 2-154 projektu ustawy, w tym m.in.

- ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (t. j. Dz. U. z 2011 r. Nr 118, poz. 687 ze zm.) – w zakresie prawa do pochowania zwłok ludzkich przez partnera,
- ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 ze zm.) – w zakresie przyznania partnerowi prawa odmowy zeznań w charakterze świadka,
- ustawy z dnia 12 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 ze zm.) – w zakresie dziedziczenia ustawowego,
- ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.) – w zakresie przyznania partnerowi prawa odmowy zeznań w charakterze świadka,
- ustawy z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn (Dz. U. z 2009 r. Nr 93, poz. 768 ze zm.) – w zakresie m.in. zaliczenia partnera do I grupy podatkowej, a jego zstępnych do grupy II,
- ustawy z dnia 29 września 1986 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 2004 r. Nr 161, poz. 1688 ze zm.) – w zakresie zasad rejestracji związku partnerskiego,
- ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 ze zm.) – w zakresie objęcia pojęciem „osoba najbliższa” również partnerów, o których mowa w projekcie,
- ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.) – w zakresie prawa odmowy zeznań po rozwiązaniu umowy związku partnerskiego.

Projekty ustaw miałyby wejść w życie z dniem 1 stycznia 2013 r. (art. 14 ustawy o związkach partnerskich w zw. z art. 1 projektu ustawy – Przepisy wprowadzające w życie ustawę o związkach partnerskich).

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem

Kwestia zawierania umów dotyczących związków partnerskich leży poza zakresem prawa Unii Europejskiej.

Należy jednak podkreślić, że w prawie Unii Europejskiej jedną z podstawowych zasad ogólnych jest zasada niedyskryminacji, wyrażona w odniesieniu do przynależności państwowej w art. 18 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TfUE). W art. 19 TfUE przyznano kompetencje Radzie (za zgodą Parlamentu Europejskiego) do ustanawiania środków niezbędnych w celu

zwalczania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Na podstawie tego przepisu przyjmowane są szczegółowe akty prawne, takie jak np. dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz. Urz. UE L 303, 2.12.2000, s. 16 – 22), która wyznacza ogólne ramy dla walki z dyskryminacją ze względu m.in. na orientację seksualną.

Ponadto, należy uwzględnić przepisy dyrektywy 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium Państw Członkowskich, zmieniającej rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylającej dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG (Dz. Urz. UE L 158, 30.4.2004; dalej jako: dyrektywa), dotyczące przyznania partnerom pozostającym w zarejestrowanych związkach partnerskich, prawa do wjazdu, pobytu i wyjazdu z terytorium państwa członkowskiego.

Wskazać należy również na ugruntowane orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej jako: Trybunał) dotyczące niedyskryminacji, w tym na orzeczenia w sprawie C-147/08 *Jürgen Römer przeciwko Freie und Hansestadt Hamburg* (niepubl.), C-267/06 *Tadao Maruko* (Zb. Orz. 2008, s. I-1757), C-144/04 *Werner Mangold* (Zb. Orz. 2005, s. I-9981), C-555/07 *Seda Küçükdeveci* (Zb. Orz. 2010, s. I-365).

Na marginesie warto dodać, że w instytucjach UE trwają prace nad projektem rozporządzenia Rady w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych w zakresie skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich (KOM(2011) 127 wersja ostateczna). Projekt ten nie został jednak jeszcze ostatecznie uchwalony i z tego względu nie będzie prowadzona analiza zgodności przedstawionych projektów ustaw z jego przepisami.

3. Analiza przepisów projektu pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

Projekt ustawy o związkach partnerskich zakłada określenie zasad zawierania i ustania związku partnerskiego oraz powstawanie praw i obowiązków partnerów w związku partnerskim. Sama instytucja związku partnerskiego nie jest uregulowana w prawie Unii Europejskiej. Potwierdza to orzecznictwo Trybunału – przykładowo w orzeczeniu w sprawie C-147/08 *Römer* Trybunał wskazał, że na obecnym etapie rozwoju prawa Unii ustawodawstwo dotyczące stanu cywilnego mieści się w kompetencjach państw członkowskich.

Analizując przepisy projektów ustaw w kontekście wskazanych wyżej dyrektyw, należy wskazać, że zgodnie z art. 1 ww. dyrektywy 2000/78/WE, jej celem jest walka z pewnymi rodzajami dyskryminacji w odniesieniu do zatrudnienia i pracy, w tym dyskryminacji ze względu na orientację seksualną, w celu realizacji w państwach członkowskich zasady równego traktowania. Proponowane zmiany w ustawach, określone w projekcie – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich, nie są sprzeczne z tą zasadą.

Ponadto proponowane zmiany (art. 126 projektu ustawy – Przepisy wprowadzające w życie ustawę o związkach partnerskich) realizują również postanowienia art. 2 dyrektywy 2004/38/WE, zgodnie z którym pojęcie „członek rodziny” – na potrzeby tej dyrektywy – oznacza:

- a) współmałżonka;
- b) partnera, z którym obywatel Unii zawarł zarejestrowany związek partnerski, na podstawie ustawodawstwa danego Państwa Członkowskiego, jeżeli ustawodawstwo przyjmującego Państwa Członkowskiego uznaje równoważność między zarejestrowanym związkiem partnerskim a małżeństwem, oraz zgodnie z warunkami ustanowionymi w odpowiednim ustawodawstwie przyjmującego Państwa Członkowskiego;
- c) bezpośrednich zstępnych, którzy nie ukończyli dwudziestego pierwszego roku życia lub pozostają na utrzymaniu, oraz tych współmałżonka lub partnera, jak zdefiniowano w lit. b);
- d) bezpośrednich wstępnych pozostających na utrzymaniu oraz tych współmałżonka lub partnera, jak zdefiniowano w lit. b);

Dyrektywa 2004/38/WE nie nakłada w żadnej mierze na państwa członkowskie obowiązku przyjęcia przepisów dotyczących związków partnerskich. Jednak państwo członkowskie – jeżeli uznaje równoważność związków partnerskich i małżeństw (a tak prawdopodobnie stałoby się wraz z wejściem w życie projektowanej ustawy) – ma obowiązek przyznać prawa członka rodziny związane z wjazdem, pobytem i wyjazdem z terytorium UE również partnerom obywateli UE i innym wymienionym wyżej osobom związanym z partnerem.

Dodatkowo, w art. 3 ust. 2 dyrektywa 2004/38/WE nakłada na państwa członkowskie obowiązek ułatwienia wjazdu i pobytu m.in. partnera, z którym obywatel UE pozostaje w stałym, należycie poświadczonym związku. Przyjmujące państwo członkowskie dokonuje szczegółowej analizy osobistych okoliczności i uzasadnia każdą odmowę wjazdu lub pobytu wobec tych osób.

Należy zatem stwierdzić, że skutkiem przyjęcia ustawy o związkach partnerskich będzie konieczność przyjęcia przepisów, które nie będą wprowadzały dyskryminacji. Zaproponowane przepisy ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich realizują ten postulat, a tym samym nie są sprzeczne z zasadą niedyskryminacji przewidzianą w ww. aktach prawnych UE.

Należy podkreślić, że w projekcie ustawy nie przewidziano formalnie zrównania instytucji małżeństwa i związku partnerskiego (nie ma odrębnego przepisu o tym stanowiącego). Jednakże, biorąc pod uwagę, że materialnoprawnie instytucja związku partnerskiego stanie się instytucją zbliżoną do małżeństwa, to wprowadzenie do prawa polskiego takiej instytucji będzie wymagać – w świetle prawa Unii Europejskiej – zagwarantowania partnerom określonych praw, wynikających z wymienionych w punkcie 2 opinii aktów prawnych UE. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału (por. wyrok w sprawie C-147/08 *Römer*), porównywanie sytuacji powinno opierać się na analizie praw i obowiązków małżonków i zarejestrowanych partnerów, jakie wynikają z obowiązujących przepisów krajowych. Jak wynika z kolei z wyroku w sprawie C-267/06 *Tadao Maruko*, dotyczącego odmowy przyznania renty rodzinnej zarejestrowanemu partnerowi zmarłego członka zakładowego systemu emerytalnego Trybunał nie dokonał porównania małżeństwa i zarejestrowanego związku partnerskiego prawa niemieckiego, lecz opierając się na analizie prawa niemieckiego przeprowadzonej przez sąd krajowy uznał, że w prawie niemieckim istniało stopniowe zbliżenie reżimu prawnego utworzonego dla zarejestrowanego związku partnerskiego z reżimem prawnym obowiązującym w przypadku małżeństwa.

4. Konkluzja

Projekt ustawy o związkach partnerskich oraz projekt ustawy – Przepisy wprowadzające w życie ustawę o związkach partnerskich nie są sprzeczne z prawem Unii Europejskiej.

Szef Kancelarii Sejmu

Lech Czapla

Warszawa, 30 maja 2012 r.

BAS-WAPEiM-1287/12

Pani Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia prawna
w sprawie stwierdzenia – w trybie art. 95a ust. 3 Regulaminu Sejmu – czy
poselski projekt ustawy o związkach partnerskich oraz poselski projekt
ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich
(przedstawiciel wnioskodawców: poseł Robert Biedroń) są projektami
ustaw wykonujących prawo Unii Europejskiej

Wnioskodawcy przedkładają dwa projekty ustaw:

- 1) o związkach partnerskich
- 2) Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich.

Pierwszy projekt ustawy określa zasady zawierania i ustania związku partnerskiego oraz powstawanie praw i obowiązków partnerów w związku partnerskim. W art. 3 uregulowano ogólnie postanowienia dotyczące sposobu zawarcia związku partnerskiego. W art. 5 określono okoliczności, w przypadku których osoba nie będzie mogła zawrzeć związku partnerskiego. W art. 10 i 11 wskazano przesłanki, w których nastąpi ustanie związku partnerskiego. Pozostałe przepisy dotyczą innych obowiązków i praw partnerów, określanych w umowie związku partnerskiego zawieranej w formie aktu notarialnego (art. 6-9).

Projektowi ustawy o związkach partnerskich towarzyszy projekt ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich. W projekcie tym przewidziano nowelizację 153 ustaw, wymienionych w art. 2-154 projektu ustawy, w tym m.in.

- ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (t. j. Dz. U. z 2011 r. Nr 118, poz. 687 ze zm.) – w zakresie prawa do pochowania zwłok ludzkich przez partnera,
- ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 ze zm.) – w zakresie przyznania partnerowi prawa odmowy zeznań w charakterze świadka,
- ustawy z dnia 12 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 ze zm.) – w zakresie dziedziczenia ustawowego,
- ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.) – w zakresie przyznania partnerowi prawa odmowy zeznań w charakterze świadka,

- ustawy z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn (Dz. U. z 2009 r. Nr 93, poz. 768 ze zm.) – w zakresie m.in. zaliczenia partnera do I grupy podatkowej, a jego zstępnych do grupy II,
- ustawy z dnia 29 września 1986 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 2004 r. Nr 161, poz. 1688 ze zm.) – w zakresie zasad rejestracji związku partnerskiego,
- ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 ze zm.) – w zakresie objęcia pojęciem „osoba najbliższa” również partnerów, o których mowa w projekcie,
- ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.) – w zakresie prawa odmowy zeznań po rozwiązaniu umowy związku partnerskiego.

Projekty ustaw miałyby wejść w życie z dniem 1 stycznia 2013 r. (art. 14 ustawy o związkach partnerskich w zw. z art. 1 projektu ustawy – Przepisy wprowadzające w życie ustawę o związkach partnerskich).

Przedłożone projekty ustawy nie są sprzeczne z prawem Unii Europejskiej.

Poselski projekt ustawy o związkach partnerskich oraz poselski projekt ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich nie mają na celu wykonania prawa UE, a zatem **nie są projektami ustaw wykonujących prawo Unii Europejskiej** w rozumieniu art. 95a Regulaminu Sejmu.

Szef Kancelarii Sejmu

Lech Czapla

Warszawa, dnia 25 czerwca 2012 r.

GP - 553/2012
GP - 1039/2012

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu 25.06.2012

Pan
Lech Czapla
Szef Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze,
odpowiadając na pisma z dnia 23 marca 2012 r. (znak GMS-WP-173-88/12)
i z dnia 14 czerwca 2012 r. (znak GMS-WP-173-173/12), dotyczące poselskiego projektu
ustawy o związkach partnerskich oraz poselskiego projektu ustawy -- Przepisy wprowadzające
ustawę o związkach partnerskich, przesyłam w załączeniu opinię Komitetu Nauk Prawnych
Polskiej Akademii Nauk.

Łączę wyrazy szacunku

Andrzej Górski

Wpłynęło dnia 25 KWI. 2012

Nr 561

Warszawa, 23 kwietnia 2012 r.

Prof. UW dr hab. Mirosław Wyrzykowski
Przewodniczący Komitetu Nauk Prawnych PAN

Pan

Prof. dr hab. Michał Kleiber

Prezes Polskiej Akademii Nauk

Hielce Graubany Panie Prezesie,

W piśmie z dnia 23 marca 2012 r. Szef Kancelarii Sejmu RP z upoważnienia Marszałka Sejmu przekazał Panu Prezesowi projekty ustaw o związkach partnerskich oraz przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich z prośbą o wyrażenie opinii. Jako podstawę przekazania poselskich ustaw z prośbą o przedstawienie opinii Szef Kancelarii Sejmu wskazał art. 2 ust. 2 pkt 7 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk (Dz. U. Nr 96, poz. 619 z późn. zm.).

Komitet Nauk Prawnych PAN otrzymał w dniu 28 marca 2012 pismo Pana Mieczysława Grabianowskiego, wicedyrektora Gabinetu Prezesa PAN przesyłające wskazane projekty ustaw oraz zawierającą prośbę o przedstawienie opinii do 12 kwietnia br. (w wyniku rozmowy termin został przedłużony do 21 kwietnia 2012).

Projekty ustaw zostały bezzwłocznie przekazane członkom Komitetu Nauk Prawnych z prośbą o przedstawienie indywidualnych opinii. Dziewięcioro członków Komitetu przedstawiło pisemne stanowiska, wykazujące zróżnicowanie poglądów w całej materii, wynikające również z jej uwikłania światopoglądowego. Te stanowiska były punktem wyjścia dyskusji, która odbyła się na posiedzeniu Komitetu Nauk Prawnych w dniu 19 kwietnia br.

Przedmiotem wypowiedzi była ocena prawna zasadności ustawowej regulacji związków partnerskich osób heteroseksualnych i homoseksualnych oraz projektu ustawy. Poniżej przedstawiam Panu Prezesowi syntetyczne zestawienie wypowiedzi, opinii i sugestii członków Komitetu Nauk Prawnych wobec projektów ustaw. Zestawienie to nie ma charakteru instytucjonalnego stanowiska Komitetu Nauk Prawnych.

I. Uwagi dotyczące potrzeby ustawowej regulacji związków partnerskich i zgodności regulacji z Konstytucją

1. Wyrażony został pogląd, że ustawowa regulacja związków partnerskich stanowi urzeczywistnienie wartości i norm Konstytucji oraz odpowiada współczesnym standardom państwa demokratycznego i prawnego.

2. System prawny demokratycznego państwa powinien zapewniać obywatelom możliwości ochrony i realizacji ich interesów oraz potrzeb w maksymalnym stopniu, o ile nie godzi to w inne konkurujące z tym interesy lub dobra. Zatem obok instytucji małżeństwa powinny być przyjęte inne regulacje prawne (ujęte niekoniecznie w jednej ustawie), stanowiące wyraz instytucjonalizacji np. związków partnerskich, wychodzące naprzeciw potrzebom trwałych związków emocjonalnych, osobistych i gospodarczych, innych niż małżeństwo, zarówno osób różnej, jak i tej samej płci. Prawo powinno dawać możliwość formalizacji takich związków, przy czym prawne reżimy mogą być zróżnicowane. Uwagę zwraca fakt, że obecnie w prawie istnieje wiele „szczętkowych” regulacji dotyczących konkubinatów heteroseksualnych czy rodzin zastępczych i nikt nie uznaje ich za jakąkolwiek konkurencję czy uszczerbek dla tradycyjnego małżeństwa. Podstawową doniosłość, w tym aksjologiczną, ma „włączająca” nie zaś postawa „wykluczająca” postawa prawodawcy. Pożądane jest przy tym takie stanowisko, jakie towarzyszy charakterowi praw człowieka: zaspokajanie aspiracji statusowych (wolność osobista) wymaga tylko ich uznania; zaspokajanie aspiracji pomocowych – świadczeń. Dlatego przy kształtowaniu konkretnych reżimów prawnych konieczne są rozwaga i powściągliwość, zwłaszcza w tej drugiej sferze.

3. Związek partnerski wypełnia potrzebę instytucjonalizacji relacji międzyludzkich w przypadku osób, które nie godzą się na formułę małżeństwa. Związek taki może być także traktowany jako forma przygotowania do małżeństwa, co ma swoją doniosłość w kontekście zwiększającej się liczby rozwodów. Sam prawodawca, poprzez instytucję separacji, dostrzega problem trwałości więzi małżeńskiej.

Natomiast w przypadku osób homoseksualnych, dla których instytucja małżeństwa jest „zamknięta”, byłby to wyraz szacunku dla godności i instytucjonalizacji przyjętej koncepcji życia.

Współczesny standard demokracji zakłada, iż możliwie największa część obywateli powinna czuć się jak najlepiej w swoim państwie, wśród społeczeństwa nacechowanego postawami wzajemnej życzliwości i empatii. Mniejszościowe grupy społeczne nie mogą być stygmatyzowane, poddawane bezpośredniej albo pośredniej dyskryminacji. Rzeczpospolita Polska, która jest dobrem wspólnym wszystkich obywateli (art. 1 Konstytucji), nie powinna narzucać im drogi „odnajdywania szczęścia”, natomiast powinna sprzyjać urzeczywistnieniu dokonanych wyborów.

Nie można również abstrahować od oczywistych faktów społecznych, politycznych i prawnych: 1) trwałej obecności osób o orientacji homoseksualnej w życiu społecznym, zawodowym, w kulturze; 2) zmian kulturowych oraz zmian opartych na wiedzy naukowej, które stymulują jednoznaczny proces stopniowej akceptacji związków osób tej samej płci, znajdując wyraz w zmianach postaw społecznych, a w konsekwencji w instytucjonalizacji związków partnerskich lub małżeństw osób tej samej płci (w szczególności w 17 państwach Unii Europejskiej i w niektórych stanach USA); 3) redefiniowania tradycyjnego małżeństwa i rodziny, w szczególności przez znaczące zmiany ról wśród małżonków, zwiększenie liczb związków *de facto* partnerskich wśród osób różnej płci, które decydują się wychowywać dzieci poza formalnym małżeństwem; 4) w przypadku Polski – braku perspektywicznej polityki prorodzinnej, pojmowanej jako sekwencja spójnych aksjologicznie, nacechowanych konsekwencją aktów stanowienia prawa i działań w zakresie polityki społecznej, uwzględniających dobro rodziny i dziecka.

Przykłady wielu państw europejskich (np. państw skandynawskich, Francji) dowodzą, że możliwe jest pogodzenie polityki prorodzinnej, wysokiego wzrostu demograficznego oraz poszanowania praw grup mniejszościowych.

W konsekwencji, zaniechania w zakresie prawnej regulacji związków partnerskich mogą doprowadzić do zwiększenia nieadekwatności regulacji prawnych (albo ich braku) w stosunku do rzeczywistości społecznej oraz potrzeb i dążeń coraz szerszej grupy obywateli.

4. Artykuł 18 Konstytucji stanowi, że „Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej”. Wraz z postanowieniami art. 71 i art. 72 Konstytucji, przepisy konstytucyjne dają wyraz szczególnej afirmacji małżeństwa jako związku kobiety i mężczyzny, afirmacji rodziny oraz macierzyństwa i dobra dziecka. Nie ulega wątpliwości, że tak zwany tradycyjny

model rodziny, ukierunkowanej na wychowanie dzieci, stanowi wartość konstytucyjną, która powinna znaleźć urzeczywistnienie i realizację w procesie stanowienia prawa oraz w polityce władz publicznych. „Ochrona i opieka” ze strony Rzeczypospolitej Polskiej jest potwierdzeniem, że tradycyjne małżeństwo, rodzina i dobro dziecka są pożądanymi i preferowanymi przez ustrojodawcę wartościami. Daje podstawę do uznania preferowanego wzorca życia i wychowania oraz przyjęcia, iż małżeństwo, rodzina oraz dobro dziecka są wartościami konstytucyjnymi niezbędnymi dla określania ram prawnych wychowania i rozwoju jednostki.

Wykładnia art. 18 Konstytucji nie daje jednak podstawy do wniosku, że małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny jest jedyną możliwą podstawą rodziny, w szczególności nie przekreśla dość oczywistej konstatacji, iż – w myśl stanowiska doktryny prawa, orzecznictwa i badań nauk społecznych – współcześnie rodzinę mogą tworzyć (i faktycznie tworzą) osoby funkcjonujące w długotrwałym pożyciu, prowadzące wspólne gospodarstwo, wychowujące dzieci i biorące za nie współodpowiedzialność. Tak pojmowana rodzina może być oparta na bliskim związku osób różnej albo tej samej płci. Konstytucja, definiując małżeństwo, nie definiuje rodziny. Dla „życia rodzinnego” nie jest konieczna instytucja małżeństwa, albowiem może ono realizować się również poza małżeństwem. Ustawowe unormowanie związków partnerskich byłoby celowe i zasadne do instytucjonalizacji, dookreślenia i poszanowania faktycznie występujących form życia rodzinnego. Związek partnerski jawi się zatem nie jako alternatywa dla małżeństwa, lecz jako nowa forma rodziny, pozwalająca osobom pozostającym poza małżeństwem realizować swoje fundamentalne aspiracje życiowe.

Interpretacja postanowień Konstytucji w sposób najbardziej odpowiadający zasadzie ochrony godności jednostki oraz ochrony jej prywatności, w tym decydowania o swym życiu osobistym (art. 30 i art. 47 Konstytucji), prowadzi do wniosku o konstytucyjnej dopuszczalności instytucjonalizacji związków partnerskich jako formy funkcjonowania rodziny.

5. Konstytucja nie nakazuje uznawania związków partnerskich ani ich nie zakazuje. Natomiast jej regulacja dotycząca rodziny (art. 71 Konstytucji, normujący zadania państwa, a nie prawa i wolności jednostki) wyraźnie wskazuje na przyjęcie szerokiej koncepcji rodziny. Co więcej, ustrojodawca podkreśla istnienie rodzin niepełnych, które – o ile znajdują się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej – mają prawo do szczególnej pomocy ze strony

władz publicznych. Artykuł 71 Konstytucji przez samo swe brzmienie nie pozwala na redukcję rodziny do małżeństwa osób heteroseksualnych (art. 18 Konstytucji). Inaczej mówiąc, o ile art. 18 Konstytucji ma charakter ekskluzywny (w zakresie związków opisanych w jego fragmencie jako małżeństwo), o tyle art. 71 Konstytucji ma charakter inkluzywny, ponieważ dotyczy „rodziny” rozumianej w sposób umożliwiający włączenie do zakresu tego pojęcia różnych związków opartych na więzi emocjonalnej i gospodarczej. Z art. 71 Konstytucji bynajmniej nie wynika *per se* konstytucjonalizacja związków rodzinnych innych niż małżeństwo, ponieważ materia ta jest pozostawiona do uregulowania w ustawach zwykłych. Natomiast art. 71 Konstytucji zawiera dyrektywę dla takich działań ustawodawcy, które prowadzą do instytucjonalizacji różnych związków rodzinnych.

6. Przy ocenie zgodności z Konstytucją związków partnerskich celowe staje się wskazanie, że wartością konstytucyjną o podstawowej doniosłości jest godność człowieka. Jest ona przyrodzona, niezbywalna i nienaruszalna oraz stanowi źródło wolności i praw wszystkich ludzi. Zgodnie z art. 30 Konstytucji, jej poszanowanie i ochrona jest konstytucyjnym obowiązkiem władz publicznych. Doktryna prawa oraz orzecznictwo przyjmują, że postanowienie art. 30 Konstytucji jest zarówno wyrazem afirmacji godności jako szczególnie doniosłej wartości konstytucyjnej, jak i stanowi podstawę rekonstrukcji prawa podmiotowego. Godność stanowi także swoisty łącznik między porządkiem prawa natury a pozytywizmem. Jako godność osobowa jest natomiast nierozdzielnie związana z istotą człowieczeństwa. Postanowienie art. 30 Konstytucji nie może być interpretowane inaczej niż przez przyjęcie, że inne przepisy konstytucyjne, zwłaszcza z rozdziału II, w tym szczególnie art. 31 ust. 1 i 2, art. 32, art. 47 Konstytucji, stanowią konsekwencję i gwarancję zasady ochrony godności. Należy podkreślić istotną okoliczność: art. 30 Konstytucji nie powinien być interpretowany w sposób mogący wskazywać na, choćby potencjalną, niezgodność z art. 18 Konstytucji. Nie istnieje ryzyko niezgodności formalnych i prakseologicznych między tymi normami konstytucyjnymi.

7. Konstytucyjna ochrona godności i wolności człowieka znajduje bardzo konkretny wyraz w ochronie prywatności, która stanowi szczególnie złożoną sferę wolności. Mamy tutaj do czynienia z wolnością „od” oraz z wolnością „do”, ponieważ chodzi o wolność od ingerencji i zainteresowania władz publicznych oraz innych ludzi, a także o wolność w zakresie realizacji swojej osobowości i wyboru koncepcji życia. Ochrona wolności wyraża się więc w *non facere*, lecz również i *facere*, gdy pojmujemy ją jako umożliwianie, ułatwianie

realizacji ludzkich pragnień, prezentacji i realizacji postaw oraz poglądów. Konstrukcja i charakter normatywny art. 47 Konstytucji dają podstawę do formułowania praw podmiotowych. Zgodnie bowiem z tym przepisem, władze publiczne, w tym ustawodawca, mają obowiązek podejmowania działań na rzecz ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz na rzecz ułatwiania jednostkom podejmowania decyzji o swoim życiu osobistym. Z kolei w zakresie pojęć „życie prywatne”, „decydowanie o swoim życiu osobistym” odnajdziemy wolność wyboru koncepcji życia i poszukiwania szczęścia, co – rzecz oczywista – odnosi się także do intymności relacji międzyludzkich i życia seksualnego.

8. Kolejne argumenty dotyczyły zasady równości wobec prawa oraz zakazu dyskryminacji w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym „z jakiegokolwiek przyczyny” (art. 32 Konstytucji.). W związku z tym, powołując art. 9 i art. 91 Konstytucji, wskazywano m.in. na art. 8 i art. 14 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu wywiedzionych z tych postanowień, art. 19 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, art. 21 Karty Praw Podstawowych UE czy także ustawę z 3 grudnia 2010 o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania. Należy zatem skonstatować, iż termin „z jakiegokolwiek przyczyny” nie może być interpretowany z pominięciem orientacji seksualnej.

Powołaniu zasady równości wobec prawa i zakazu dyskryminacji towarzyszyć musi wskazanie na: 1) aksjologię niedyskryminacji, płynącą tak z Konstytucji, jak i Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka; 2) stan wiedzy medycznej w zakresie zjawiska homoseksualizmu; 3) ewolucję racjonalności postaw i poglądów; niegdyś „oczywiste” zjawiska (np. brak praw politycznych kobiet, penalizacja homoseksualizmu, dopuszczalność tortur, apartheid, zakaz małżeństw międzyrasowych) zostały skutecznie wyeliminowane i dzisiaj są napiętnowane w systemach prawnych państw demokratycznych; 4) potrzebę solidarności społecznej, działań na rzecz wzrostu poziomu empatii, dbałości o jakość życia wszystkich obywateli; brak ustawowej regulacji stanowiłby przyzwolenie na wykluczenie i dyskryminację w warunkach, gdy obywatele wielu innych państw UE mają takie możliwości prawne. Powyższe grupy zjawisk i problemów były i są obszernie identyfikowane i analizowane nie tylko na gruncie nauk prawnych.

9. Ustawowa regulacja związków partnerskich nie powinna napotkać zarzutów naruszenia „moralności publicznej” albo „wolności i praw innych osób” jako dóbr i wartości chronionych przy ograniczaniu konstytucyjnych wolności i praw (art. 31 ust. 3 Konstytucji). W jej przypadku mielibyśmy bowiem do czynienia nie z ograniczaniem, lecz w istocie z realizacją konstytucyjnych wolności i praw (art. 30, art. 47 Konstytucji), stanowiącą wyraz tolerancji i empatii. Kategoria „moralność publiczna” nie stanowi przeszkody dla rozwiązania prawnego, które *per se* opiera się na realizacji godności i prywatności. Nie można dostrzec takich wolności lub praw innych osób, które mogłyby zostać naruszone przez projektowaną regulację.

10. Z drugiej strony podkreślano konieczność rozważenia, czy wprowadzenie regulacji prawnej dotyczącej związków partnerskich jest zasadne. Wskazywano, że pozytywne przesądzenie tej kwestii wymaga w dalszym ciągu rzetelnego zajęcia stanowiska co do zasadniczych założeń tego rodzaju regulacji i ich dogmatycznego kształtu. W odniesieniu do zasadności regulacji związków partnerskich nasuwa się jako pierwsze pytanie, w czym tkwi zasadnicza nowość przedłożonego projektu. Wydaje się, że zmierza on do wprowadzenia związku partnerskiego jako struktury *quasi*-małżeńskiej. Oryginalność i celowość tej propozycji jest jednak – według treści przedłożonego projektu – w przypadku związku różnopłciowych wątpliwa. Brak wymogu obecności świadków przy zawarciu związku partnerskiego wobec kierownika USC ma znikome znaczenie. Taką liberalizację formalną można równie dobrze wprowadzić w ramach dyskusji o sposobie zawarcia małżeństwa. Podobnie można by podjąć debatę o modyfikacji sposobu rozwiązania małżeństwa przez rozwód bez wprowadzania związków partnerskich.

Rzeczywista nowość tkwi zatem w postulacie wprowadzenia możliwości zawierania jednopłciowych związków o skutkach prawnych analogicznych do małżeństwa. Brak takiej regulacji nie stanowi naruszenia Konstytucji. Jest oczywiste także, że w obecnym stanie prawnym pozostawanie w faktycznym współżyciu przez osoby tej samej płci nie rodzi dla nich ujemnych skutków prawnych. Nadanie takiej relacji charakteru *quasi*-małżeńskiego ożywi natomiast w społeczeństwie fundamentalne spory co do wartości chronionych i promowanych przez prawo. Tymczasem zakres ustawy o przepisach wprowadzających ustawę o związkach partnerskich wskazuje na bardzo szeroki zakres zamierzonych zmian w porządku prawnym. Wszystko to skłania do bardzo wnikliwego rozważania korzyści i ryzyk, jakie taka regulacja mogłaby wnieść.

11. W tym kontekście zgłoszono postulat podjęcia głębokich badań interdyscyplinarnych, w które będą zaangażowani nie tylko znani i wolni od emocji prawnicy, lecz również socjologowie, politolodzy, statystycy, specjaliści od nauk o rodzinie i etycy. Dopiero ich wyniki pozwoliłyby odnieść się rozważnie do samej idei proponowanej regulacji w Polsce i ewentualnie do jej treści prawnodogmatycznej.

Konieczne wydaje się zwłaszcza podjęcie badań przy pomocy takich metod jak:

- metoda porównawcza (nie tylko w zakresie prawa, gdyż konieczne jest również porównanie danych statystycznych z innych krajów), która pozwoli porównać podobne regulacje prawne np. w Hiszpanii, Niemczech, Francji czy Kanadzie;

- metoda ekonomicznej analizy prawa, dzięki której będzie można określić nie tylko ekonomiczne skutki takiej ustawy, ale również jej szersze konsekwencje społeczne i polityczne;

- metoda funkcjonalna, dzięki której określi się funkcje spełniane przez poszczególne typy związków. Pozwoli to zapewne uniknąć błędnej interpretacji zasady równości wobec prawa przez utożsamianie jej wyłącznie z równością matematyczną.

Wskazywano, że konieczne jest jak najszybsze określenie problemów badawczych, powołanie odpowiednich zespołów, zaproszenie specjalistów zagranicznych, którzy mogliby udostępnić nam ich doświadczenia z procesu legislacyjnego i z zakresu stosowania podobnych ustaw. Zanim zaistnieje możliwość oparcia się na wynikach postulowanych badań, propozycję wprowadzenia w Polsce *quasi*-małżeńskiej regulacji związków osób tej samej płci należy uznać – zdaniem autorów tego postulatu – za przedwczesną i tworzącą poważne ryzyko.

II. Ocena projektów ustaw.

1. Projektowana ustawa o związkach partnerskich dotyczy tylko związków partnerskich obejmujących konkubinaty oraz związki osób tej samej płci, nie obejmuje natomiast innych związków typu rodzinnego. Koncepcja projektu polega na uzupełnieniu rejestrowanego partnerstwa obok małżeństwa w licznych regulacjach zawartych w innych ustawach (por. ustawa o wprowadzeniu w życie

ustawy o związkach partnerskich). Co do zasady, model zawarty w projekcie należy jednak uznać za krok naprzód, chociaż ustawa o związkach partnerskich powiela przepisy zrębowe kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

2. Kwestią kluczową jest przyjęcie w uzasadnieniu, że ustawa nie spowoduje kosztów („koszty są niewielkie”, por. s. 4 uzasadnienia). Czy oznacza to, że Autorzy uznają, że związki partnerskie będą pozbawione *ex definitione* wszelkich form wsparcia socjalnego, z których korzystają małżeństwa i rodziny niepełne? Odpowiedź na to pytanie prowokuje dalsze, zwłaszcza w świetle powoływanego orzecznictwa sądów europejskich. Czy przeprowadzono symulacje i wyliczenia finansowe, np. w odniesieniu do istniejących wspólnot rodzinnych opartych na konkubinacie? O tym, że kwestie socjalne są nie bez znaczenia, przekonują wyniki ankiet prowadzonych wśród zainteresowanych (por. s. 24 i n. uzasadnienia).

3. W projekcie przyjęto założenie wynikające ze świadomego wprowadzenia jako przeszkody zawarcia związku (por. art. 5 pkt 4 projektu) pokrewieństwa i powinowactwa identycznie jak w przypadku małżeństwa. Takie założenie i szeroki zakres przeszkód są historycznie uzasadnione w przypadku małżeństw rozumianych jako związek kobiety i mężczyzny. Jaka *ratio* kryje się za identycznym ograniczeniem w przypadku związków partnerskich? Projekt za przeszkodę uznaje ubezwłasnowolnienie całkowite i częściowe, co jest dalej idące niż w przypadku małżeństwa, gdzie częściowe ubezwłasnowolnienie nie stanowi, co do zasady, przeszkody. Jest to nadmierny rygoryzm w kontekście faktu, że nauka o prawach człowieka i orzecznictwo ostrożnie odnoszą się do instytucji ubezwłasnowolnienia. Czy Autorzy zakładają, że należy coś zmienić w orzekaniu o częściowym ubezwłasnowolnieniu, aby np. ująć postanowienie o tym, czy jest dopuszczalne ewentualne zawarcie związku partnerskiego?

4. Niektóre propozycje regulacji są niekompletne – dotyczy to rozwiązania związku partnerskiego za zgodą obu stron i bez zgody jednej. Co zatem w sytuacji, gdy mamy zgodę na rozwiązanie związku, lecz brak jej odnośnie do podziału majątku? Konieczne jest także bardziej precyzyjne uregulowanie kwestii mieszkaniowych.

5. Projekt ustawy o związkach partnerskich jest opracowany wedle zasady: przejmujemy to, co w kodeksie rodzinnym dotyczy małżeństwa, i odnosimy do związków partnerskich. Dotyczy to zarówno sposobu zawarcia, jak i przesłanek oraz skutków (wspólność majątkowa). Jest to założenie merytorycznie i „taktycznie” nie najlepsze. Nie jest jasne, dlaczego takie proste podciągnięcie

związków partnerskich pod regulacje wynikające z kodeksu rodzinnego i opiekuńczego ma być funkcjonalnie właściwe i merytorycznie poprawne. Taką samą metodą opracowano projekt ustawy zawierającej przepisy wprowadzające. Projekty miały przecież prowadzić do usunięcia praktycznych trudności w funkcjonowaniu związków partnerskich: wzajemnej reprezentacji, usunięcia przeszkód w załatwianiu spraw życia codziennego, niektórych kwestii mieszkaniowych *mortis causa* itd. Uzasadnienie nie wskazuje na to, by ten „przyziemny” aspekt był brany pod uwagę przy opracowaniu projektu. Przyjęto natomiast metodę uzupełnienia regulacji o pojęcie partnera w sytuacjach małżonka. Należy przy tym zgodzić się, że tam wszędzie, gdzie w prawie mowa jest o osobie bliskiej, pojęciem tym powinien być obejmowany partner.

6. Lektura uzasadnienia do ustawy nasuwa przykładowo także następujące pytania: a) czy jest możliwe i jaki miałyby sens prawne zabezpieczenia wierności w stosunkach między osobami tej samej płci?; b) czy przedłożony projekt nie tworzy istotnego pola do nadużycia nowej instytucji dla osiągnięcia korzyści podatkowych lub innych korzyści majątkowych?; c) czy projekt nie zaburza systemowo tradycyjnych regulacji prawa prywatnego, np. przyznając partnerowi roszczenie o zachówek obok dzieci drugiego partnera.

7. W nawiązaniu do poczynionych uwag krytycznych, uwagę zwracają uzasadnienia projektów. Skupiają się na przekonywaniu co do zasady, a niewiele w nich wyjaśnień racji dla tego, co ujęto i jak ujęto w samych projektach. Tymczasem w uzasadnieniu należałoby ująć takie wyjaśnienia i wskazać wyraźnie, jakie następstwa dla rozwiązania kwestii nurtujących zainteresowanych miałyby uchwalenie ustaw (por. s. 25 i n. uzasadnienia).

8. Uznać należy – przy podkreśleniu zarazem wystąpienia zasadniczych zastrzeżeń przedstawionych powyżej w pkt. I. 10 i I. 11 - że projekty ustaw, które prawnie instytucjonalizują związki partnerskie, są kierunkowo zasadne, ale nie są prawniczo dopracowane. Wymagają dużej, poważnej pracy dyskusyjno-redakcyjnej, na poziomie znacznie wyższym niż aktualnie obecny w pracach parlamentarnych. Powaga i potrzeba tematu na to zasługują.

Byłbym wdzięczny, jeżeli Pan Prezes zechciałby poinformować Komitet Nauk Prawnych o stanowisku PAN w przedmiotowej materii.

Korzystam ze sposobności, by przekazać Panu Prezesowi wyrazy szacunku i poważania

**PREZES
GŁÓWNEGO URZĘDU MIAR**

Janina Maria Popowska

BPL-024- 48-676/MK/12

Warszawa, dnia 2 czerwca 2012 r.

SEKRETARIAT SZEFA KS

Pan

L.dz. 25.06.2012

Lech Czapla

Data wpływu

Szef Kancelarii Sejmu

Wznowy Panie Miśtne,

W odpowiedzi na pismo z dnia 14 czerwca 2012 r., znak: GMS-WP-173-173/12, uprzejmie informuję, iż nie zgłaszam uwag do następujących poselskich projektów ustaw:

1. o związkach partnerskich,
2. przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich.

*2 porażka
raport*

Warszawa, dnia 20 czerwca 2012 r.

991100/0220-59/1/2012/EL

SEKRETARIAT SZEFA KS

Ldz. 21 06 2012

Data wpływu

Pan
Lech Czapla
Szef Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze,

W związku z otrzymanymi do opinii, przy piśmie z dnia 14 czerwca br., znak: GMS-WP-173-173/12, poselskimi projektami **ustawy o związkach partnerskich** oraz **ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich**, uprzejmie informuję, że podtrzymuję uwagi zgłoszone do ww. projektów przekazanych przy piśmie z dnia 23 marca br., znak: GMS-WP-173-88/12.

Z poważaniem

Zbigniew Derdziuk

Związek Województw Rzeczypospolitej Polskiej

Warszawa, 29 czerwca 2012 r.

ZW/0714/173/12

SEKRETARIAT

GMS/AP
Wpłynęło dnia 02-07-2012

Pan
Lech Czapla
Szef
Kancelarii Sejmu

Stanisław Paweł Matuszko

W odpowiedzi na pismo z dnia 13 czerwca 2012 r., dotyczące przedłożenia opinii nt. poselskiego projektu ustawy: **o związkach partnerskich oraz poselskiego projektu ustawy - przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich**, w załączeniu, uprzejmie przekazujemy uwagi otrzymane z województwa śląskiego.

Jednocześnie informujemy, że województwa: zachodniopomorskie i lubuskie popierają inicjatywę ustawodawczą, nie wnosząc żadnych uwag do przedstawionego projektu ustawy.

Bogdan Ciepielewski

/-/ Bogdan Ciepielewski

Dyrektor Biura ZWRP

**URZĄD
MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA
ŚLĄSKIEGO**

Zespół
Obsługi Prawnej

Katowice, dnia 25 czerwca 2012 r.

OP.KW-00224/12
OP.0821.00103.2012

Pan
Bogdan Ciepielewski
Dyrektor
Biura Związku Województw RP
ul Świętojerska 5/7
00-236 Warszawa

W odpowiedzi na pismo z dnia 15 czerwca 2012 r. (przesłane drogą elektroniczną) zawierające prośbę o wyrażenie opinii dotyczącej projektu ustawy z 2012 r. o związkach partnerskich oraz projektu ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich, uprzejmie informuję, że Zespół Obsługi Prawnej tut. Urzędu nie wnosi uwag do w/w projektów.

Ze względu na przedmiot uregulowania, który nie dotyczy wprost realizacji zadań ustawowych przez samorząd województwa nie wnosimy uwag merytorycznych ani formalnych do przesłanych projektów aktów prawnych.

z *POUCIĄGŁYM*

RADCA PRAWNY

Marek Janiak
O

ul. Ligonia 46
40-037 Katowice
tel. +48 (32) 20 78 617
fax. +48 (32) 20 78 618
biuro.prawne@slaskie.pl
www.slaskie.pl

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu 02.07.2012

PRZEWODNICZĄCY
Rady Ubezpieczenia Społecznego Rolników

Al. Niepodległości 190, 00-608 Warszawa,
tel. 0-22 592 64 13; fax: 0-22 592 66 50
www.krus.gov.pl; e-mail: radarolnikow@krus.gov.pl

Warszawa, dnia 28.06.2012 r.

RR 023 / 5 / 12

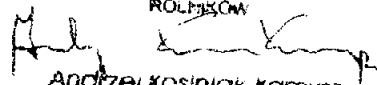
Szanowny Pan

Lech Czapla

Szef Kancelarii Sejmu

W odpowiedzi na pismo znak: GMS – WP – 173 – 173 / 12 z dnia 14 czerwca 2012 r. w sprawie poselskiego projektu ustawy o związkach partnerskich oraz poselskiego projektu ustawy - Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich, Rada Ubezpieczenia Społecznego Rolników opiniuje negatywnie ww. poselskie projekty ustaw.

Z poważaniem

PRZEWODNICZĄCY
RADY UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO
ROLNIKÓW

Andrzej Kosiniak-Kamysz

**PIERWSZY PREZES
SĄDU NAJWYŻSZEGO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

BSA I - 021- 227 - 228/12

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu06...07...2012

Warszawa, dnia 5 lipca 2012 r.

**Pan
Lech CZAPLA
Szef Kancelarii Sejmu**

Szanowny Panie Ministrze!

W odpowiedzi na pismo z dnia 14 czerwca 2012 r., GMS-WP-173-173/12 uprzejmie przesyłam uwagi Sądu Najwyższego do **poselskiego projektu ustawy o związkach partnerskich oraz poselskiego projektu ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich.**

Z poważaniem

Stanisław Dąbrowski
Stanisław DĄBROWSKI

SĄD NAJWYŻSZY
BIURO STUDIÓW I ANALIZ
Pl. Krasińskich 2/4/6, 00-951 Warszawa

Warszawa, dnia 5 lipca 2012 r.

BSA I – 021 – 227 - 228/12

**OPINIA O POSELSKICH PROJEKTACH USTAW „O ZWIĄZKACH
PARTNERSKICH” oraz „PRZEPISY WPROWADZAJĄCE USTAWĘ
O ZWIĄZKACH PARTNERSKICH”**

(wersja projektów z dnia 22 maja 2012 r.)

Projekty ustaw „O związkach partnerskich” oraz „Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich”, wniesione przez Grupę Posłów Klubów Poselskich <<Ruch Palikota>> oraz Sojuszu Lewicy Demokratycznej, zostały przesłane Sądowi Najwyższemu do zaopiniowania w dwóch wersjach: pierwszej z dnia 17 lutego 2012 r.¹ (do której opinia została przedstawiona dnia 10 maja 2012 r., BSA I–021–123-124/12) oraz drugiej z dnia 22 maja 2012 r.².

Zmiana treści projektów opiniowanych ustaw **nie uwzględnia żadnej z uwag przedstawionych w opinii Sądu Najwyższego** z dnia 10 maja 2012 r., (BSA I 021–123-124/12) do pierwszej wersji tych projektów, w szczególności odnośnie do **niezgodności przedstawionej propozycji z art. 18 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej**.

Nadal aktualne jest stanowisko, iż propozycja legalizacji związków partnerskich przez nadanie im charakteru - nieznanego dotychczas polskiemu ustawodawstwu - nowego stanu cywilnego, oraz przyznanie partnerom tych związków szeregu praw, analogicznych do tych, jakie obecnie przewidziane są tylko dla małżonków, wskutek nowelizacji licznych ustaw (co regulowałaby ustawa „Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich”) jest niezgodna z art. 18 Konstytucji RP.

¹ Data wpływu projektu do Sekretariatu Marszałka Sejmu RP (EK-020-132/12).

² Data wpływu projektu do Sekretariatu Marszałka Sejmu RP (EK-020-236/12).

Nowa wersja projektu ustawy z dnia 17 lutego 2012 r., „O związkach partnerskich” nawiązuje do koncepcji zawartej w projekcie ustawy „O umowie związku partnerskiego”, który był przedstawiony Sejmowi poprzedniej kadencji przez Grupę Posłów z Klubu Poselskiego Sojuszu Lewicy Demokratycznej (Druk Sejmu RP VI kadencji nr 4418). Zawarcie związku partnerskiego miałoby, bowiem zostać **poprzedzone umową** określającą wzajemne prawa i obowiązki partnerów, zawieraną w formie aktu notarialnego.

Najistotniejsze zmiany, wprowadzone do projektu ustawy *O związkach partnerskich* z dnia 17 lutego 2012 r., polegają na:

- rezygnacji z określenia wzajemnych praw i obowiązków partnerów w bezwzględnie obowiązujących przepisach ustawy (wersja z 17 lutego 2012 r.) na rzecz określania wzajemnych uprawnień i zobowiązań o charakterze osobistym i majątkowym w **umowie związku partnerskiego**, zawieranej w formie aktu notarialnego (wersja z 22 maja 2012 r.),

oraz

- rezygnacji z **sądowej formy rozwiązywania związku partnerskiego** (wersja z 17 lutego 2012 r.) na rzecz jednostronnego **wypowiedzenia** związku w formie oświadczenia złożonego przed kierownikiem USC (wersja z 22 maja 2012 r.).

Wskazane zmiany pogłębiają różnice między małżeństwem a związkiem partnerskim. **Liberalizują znacząco wymagania odnośnie do wzajemnych uprawnień i obowiązków partnerów i ułatwiają w porównaniu z poprzednią wersją projektu ustanie związku z inicjatywy tylko jednej strony.**

Ustalenie w formie umowy „wzajemnych uprawnień i obowiązków o charakterze majątkowym lub osobistym w celu organizacji wspólnego życia” (art. 6 projektu), byłoby dokonywane *zgodnie z zasadą swobody umów*. Oznacza to, między innymi, że treść umów mogłaby być bardzo **zróżnicowana**, oraz **zmieniana** podczas trwania związku (np. tylko zgodna wola partnerów wyrażona w treści umowy może przesądzić o obowiązku wzajemnej pomocy, wierności, zaspokajaniu uzasadnionych potrzeb materialnych związku partnerskiego - art. 6

ust. 2 projektu ustawy *o związkach partnerskich*), ale bardzo istotne **skutki pozostawania w związku partnerskim**, zawartym zgodnie z art. 3 projektowanej ustawy „*O związkach partnerskich*”, przewidziane w projekcie ustawy: „*Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich*” miałyby być takie, **jakie dotychczas są przewidziane wyłącznie dla małżonków**. System prawa przewiduje różne rozwiązania służące ochronie małżeństwa i rodziny, dostosowane do normatywnego modelu małżeństwa. Upraszczając można stwierdzić, że korzystne rozwiązania (np. podatkowe, w zakresie prawa spadkowego) są konsekwencją wysokich wymagań i oczekiwań wobec małżeństwa i mają realizować ochronę rodziny tworzonej przez zawarcie małżeństwa. „Przywileje” przewidziane dla małżonków stanowią więc **konsekwencję normatywnego modelu małżeństwa**, wynikającego zarówno z Konstytucji RP, jak i ustawodawstwa zwykłego. Wypada przypomnieć, że - zgodnie z normatywnym modelem - małżeństwo jest:

- związkiem **kobiety i mężczyzny** zawartym w określonej formie przez osoby, które mają dokładnie określoną w systemie prawa **możliwość** jego zawarcia,
- prawa i obowiązki małżonków są opisane w **bezwzględnie obowiązujących** przepisach prawa i **nie mogą ulegać umownej modyfikacji** (za wyjątkiem ustrojów majątkowych, które jednak małżonkowie mogą umownie kształtować tylko w ograniczonym zakresie),
- małżeństwo jest **związkiem trwałym**, choć **rozwiązywalnym**, jednakże tylko przez **sąd** na żądanie małżonka, gdy są spełnione **rygorystycznie określone w ustawie przesłanki** jego rozwiązania,
- preferowane konstytucyjnie jest **tworzenie rodziny przez małżeństwo** realizujące w sytuacjach typowych **funkcję prokreacyjną, socjalizacyjną i opiekuńczą**.

Projekty ustaw dotyczących związków partnerskich oferują uczestnikom takich związków szereg przywilejów „małżeńskich” nie stawiając im „małżeńskich wymagań”.

Odnoszenie się do szczegółowych rozwiązań wydaje się jednak niecelowe, skoro aktualne jest stanowisko, iż także zmodyfikowany projekt narusza art. 18 Konstytucji, z przyczyn omówionych w opinii z dnia 10 maja 2012 r., (BSA I 021 – 123-124/12).

W tej sytuacji aktualna jest również konkluzja powołanej opinii, że **projektom ustaw o związkach partnerskich oraz przepisów wprowadzających ustawę o związkach partnerskich nie powinien być nadawany dalszy bieg.**

PROKURATORIA GENERALNA SKARBU PAŃSTWA

Główny Urząd Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa

ul. Hoża 76/78, 00-682 Warszawa
tel.: (+48) 022 392-31-17; fax: (+48) 022 392-31-20

www.prokuratoria.gov.pl
e-mail: kancelaria@prokuratoria.gov.pl

KR-51-166/12/KBU

W/2174/12

Warszawa, 2012.07.06

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu 06.07.2012

Pan
Lech CZAPLA
Szef Kancelarii Sejmu

szanowny Panie Ministrze,

W odpowiedzi na pismo z dnia 14.06.2012 r., znak: GMS-WP-173-173/12, dotyczące zaopiniowania poselskiego projektu ustawy o związkach partnerskich (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Robert Biedroń), uprzejmie informuje, iż pomimo wprowadzenia pewnych zmian, w stosunku do wersji projektu z dnia 16 lutego br., nadal zachowują aktualność uwagi do tego projektu zawarte w opinii Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa z dnia 4 kwietnia br., znak KR-51-166/12/KBU (W/11135/12) – kopia pisma w załączeniu.

z uprzejmymi pozdrowieniami

WICEPREZES
Prokuraturii Generalnej
Skarbu Państwa

Iwona Głotow-Juchniewicz

Otrzymują:

- 1) adresat – 1 egz.,
- 2) a/a – 1 egz.

PROKURATORIA GENERALNA SKARBU PAŃSTWA

Główny Urząd Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa

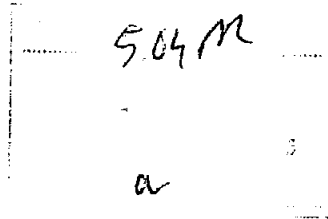
ul. Hoża 76/78, 00-682 Warszawa
tel.: (+48) 022 392-31-17; fax: (+48) 022 392-31-20

www.prokuratoria.gov.pl
e-mail: kancelaria@prokuratoria.gov.pl

KR-51-166/12/KBU

W/ *M35*/12

Warszawa, 2012.04.04

Pan
Lech CZAPLA
Szef Kancelarii Sejmu

W odpowiedzi na pismo z dnia 23.03.2012 r., znak: GMS-WP-173-88/12, dotyczące zaopiniowania **poselskiego projektu ustawy o związkach partnerskich** (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Robert Biedroń), w załączeniu przekazuję opinię Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa do tego projektu.

WICEPREZES
Prokuraturii Generalnej
Skarbu Państwa

Iwona Giuntowt-Juchniewicz
Iwona Giuntowt-Juchniewicz

Otrzymują:

- 1) adresat – 1 egz.,
- 2) a/a – 1 egz.

STARSZY WICEPRZEDSIĘDZIELCA
Prokuraturii Generalnej
Skarbu Państwa
K. Buziak
dr Henryk Buziak
4.04.2012.

[Handwritten signature]

Opinia poselskiego projektu ustawy o związkach partnerskich (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Robert Biedroń)

W związku z otrzymaniem do zaopiniowania *poselskiego projektu ustawy o związkach partnerskich* (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Robert Biedroń), zauważa się, co następuje:

Zgodnie z tezami zawartymi w uzasadnieniu projektu, regulacja ta ma m.in. umożliwić parom różnopłciowym formalizację ich związku na zasadach odmiennych niż w małżeństwie, a tym samym poszerzyć sferę stabilnych, trwałych, uznawanych przez prawo, podstawowych związków międzyludzkich, gdyż *„sfera ta jest dziś ograniczona wyłącznie do małżeństw, których [...] pary różnopłciowe – nie zawsze chcą”* (s. 2 uzasadnienia projektu). Projektodawcy również wskazują, iż: *„projekt ustawy przewiduje zawarcie związku partnerskiego, który jest instytucją odrębną, o innym od małżeństwa charakterze i odmiennych skutkach prawnych”* (s. 28 uzasadnienia).

Tym niemniej należy zauważyć, iż w praktyce cel projektowanej regulacji może pozostać w znaczącej części niezrealizowany, gdyż pary różnopłciowe żyjące w konkubinacie nie chcą wiązać się w sposób formalny. Zgodnie z art. 3 projektu związek partnerski zostaje zawarty po złożeniu stosownych oświadczeń woli przez dwie osoby jednocześnie obecne przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego lub przed polskim konsulem albo przed osobą wyznaczoną do wykonywania funkcji konsula, po spełnieniu tych samych formalności, które są wymagane dla przyszłych małżonków przez przepisy art. 1-3 i art. 5 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Bez znaczenia jest tu więc, czy sam akt zawarcia związku partnerskiego będzie mieć charakter mniej uroczysty niż zawarcia związku małżeńskiego. Skoro więc pary różnopłciowe nie chcą zawierać małżeństw to również uzasadnione jest twierdzenie, iż nie będą chciały formalizować swoich związków pod postacią związku partnerskiego.

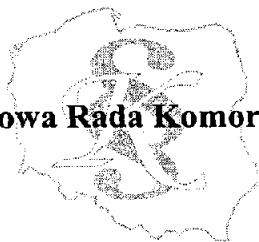
Wbrew tezom formułowanym przez projektodawców, projektowana instytucja związku partnerskiego jest, co do zasady, powieleniem regulacji prawnych odnoszących się do małżeństwa. Wskazywane na str. 28 uzasadnienia różnice, z reguły, sprowadzają się do nadania rangi zasady wyjątkom określonym w przepisach Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, zwanego dalej „K.r.o.”. Zgodnie z art. 25 § 1 K.r.o. *„o nazwisku, które każdy z małżonków będzie nosił po zawarciu małżeństwa, decyduje jego oświadczenie złożone przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego. Oświadczenie może być złożone bezpośrednio po zawarciu małżeństwa albo przed sporządzeniem przez kierownika urzędu stanu cywilnego zaświadczenia stwierdzającego brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa”*. Każdy z małżonków może również pozostać przy swoim własnym nazwisku (§ 2 powołanego artykułu K.r.o.) Tym samym projektowana ustawa nie wprowadza żadnej zasadniczej różnicy w tym zakresie. Podobnie relacje majątkowe pomiędzy partnerami mogą układać się w analogiczny sposób jak pomiędzy małżonkami. Projektowana ustawa stanowi, iż po zawarciu związku partnerskiego każdy z partnerów zachowuje majątek zarówno nabyty przed zawarciem tego związku i jak i majątek nabyty później, a także samodzielnie zarządza swoim majątkiem (art. 9 ust. 1 projektu). Partnerzy mogą przez umowę zawartą w formie aktu notarialnego ustanowić wspólność majątkową. Analogiczne uprawnienia przysługują małżonkom na podstawie art. 47 K.r.o., z tym, że zasadą jest istnienie wspólności majątkowej, która może być wyłączona lub ograniczona na podstawie umowy.

Zasada rozwiązywania związku partnerskiego w formie złożenia oświadczenia woli przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, może być w praktyce ograniczona ze względu na możliwość żądania przez partnera rozwiązania związku przez sąd, jeżeli trwale i nieodwracalnie ustały wszystkie więzi pożycia (art. 11 ust. 2 projektu). Również w przypadku istnienia majątku wspólnego, sąd na wniosek obu partnerów dokonuje podziału tego majątku w wyroku orzekającym o rozwiązaniu związku. Mając na uwadze powyższe, należy się spodziewać, iż dominować będzie forma sądowego rozwiązywania związków partnerskich.

Odnosząc się do pozostałych różnic pomiędzy konstrukcją związku partnerskiego a konstrukcją związku małżeńskiego należy zauważyć, iż ich wprowadzenie może wyrzucić negatywne skutki prawne i społeczne. Po pierwsze, wskazywany w na str. 28 uzasadnienia, brak kreacji więzi prawnych pomiędzy partnerem a dzieckiem drugiego partnera, które może być również jego potomkiem, osłabi w znaczący sposób prawa dziecka, co w znaczący sposób może utrudnić jego rozwój, jako pełnoprawnego członka społeczeństwa. Po drugie, rezygnowanie z obecności dwóch pełnoletnich świadków przy składaniu oświadczeń o wstąpieniu w związek partnerski może stanowić istotne utrudnienie, w przypadku zaistnienia wątpliwości dotyczących zawarcia takiego związku, ze względu na niemożność powołania się na dowód z zeznań świadka, w sytuacji zniszczenia lub utraty aktów stanu cywilnego dotyczących zawarcia tego związku. Po trzecie, pominięcie w art. 5 ust. 1 projektu, przesłanki niemożności zawarcia związku partnerskiego przez osobę dotkniętą chorobą psychiczną albo niedorozwojem umysłowym może spowodować, iż osoba ta nie będzie mogła złożyć świadomie oświadczenia woli o wstąpieniu w taki związek.

Reasumując, zaproponowana instytucja związku partnerskiego, wbrew oczekiwaniom projektodawców nie rozwiąże problemu formalizowania związków różnopłciowych, gdyż jest oparta na tych samych zasadach, co związek małżeński, a ponadto zawiera wskazane wyżej wady. Z tego powodu możnaby rozważyć stworzenie takiej konstrukcji związku partnerskiego, która byłaby zbliżona do konkubinatu, z możliwością zalegalizowania jej w urzędzie stanu cywilnego.

STACJA RADCA
Prokuratura Okręgowa
Zakład Prawa
K. Kuczyński
ul. Wolności 14, 01-650 Warszawa
4.04.2012..

Warszawa, dnia 06 lipca 2012 r.

KRK/IV/823/12

Szanowny Pan

Lech Czajła

Szef Kancelarii Sejmu

ul. Wiejska 4/6/8

00 – 902 Warszawa

W odpowiedzi na pismo z dnia 14 czerwca 2012 r. (GMS-W8-173-173/12) dotyczące projektu ustawy o związkach partnerskich oraz projektu ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich, uprzejmie informuje, iż Krajowa Rada Komornicza nie zgłasza dodatkowych uwag i podtrzymuje w całości opinię wyrażoną we wcześniejszym piśmie, tj. w piśmie z dnia 11 kwietnia 2012 r.

W szczególności Krajowa Rada Komornicza podtrzymuje zgłoszone wątpliwości odnoszące się do celowości wprowadzania proponowanych rozwiązań prawnych oraz dotyczące ich zgodności z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej.

Z poważaniem

Prezes

Krajowej Rady Komorniczej

Rafał Fronczek

Warszawa, dnia 19 czerwca 2012 r.

47R - *do 00 104 - 015*

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu *09.07.2012*

Pan
Lech Czapla
Szef Kancelarii Sejmu
ul. Wiejska 4/6/8
00-902 Warszawa

Szanowny Panie Ministrze,

W imieniu Krajowej Rady Biegłych Rewidentów bardzo serdecznie dziękuję za przesłanie poselskiego projektu ustawy o związkach partnerskich (pismo z dnia 14 czerwca 2012 r., znak: GMS-WP-173-173/12).

Jednocześnie pragnę poinformować, że Krajowa Izba Biegłych Rewidentów dokonała wstępnej oceny dokumentu i uznała, że tematyka projektu nie leży w przedmiocie jej zainteresowania.

z poważaniem

P r e z e s
Krajowej Rady Biegłych Rewidentów

J ó z e f K r ó l

GŁÓWNY INSPEKTOR PRACY

Anna Tomczyk

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu 09.07.2012

Warszawa, dnia 4 lipca 2012 r.

GNP-306-070-5-2/12

Pan

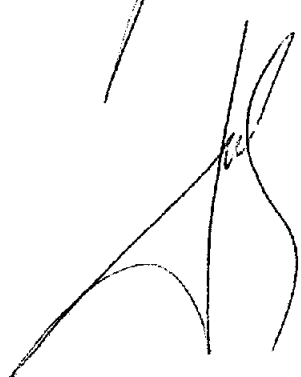
Lech CZAPLA

Szef Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze,

Odpowiadając na pismo z dnia 14 czerwca 2012 r. (znak: GMS-WP-173-173/12) w sprawie poselskich projektów ustaw: o związkach partnerskich oraz przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich, pragnę zwrócić uwagę, iż materia regulowana pierwszym z ww. projektów ustaw wykracza poza obszar działania Państwowej Inspekcji Pracy, natomiast zmiana w ustawie z dnia 26 czerwca 1976 r. – Kodeks pracy przewidziana w art. 14 drugiego z ww. projektów, poszerzająca o partnera krąg osób, na które przechodzą prawa majątkowe ze stosunku pracy po śmierci pracownika oraz uprawnionych do odprawy pośmiertnej, byłaby konsekwencją ewentualnego uchwalenia ustawy o związkach partnerskich.

2 powołane

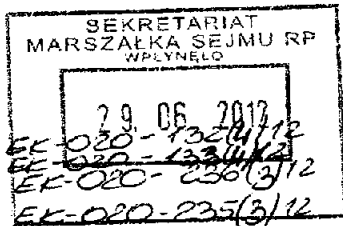

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 29 czerwca 2012 r.

Komisja Ustawodawcza
UST-00 - 74 /12

Szanowna Pani Marszałek

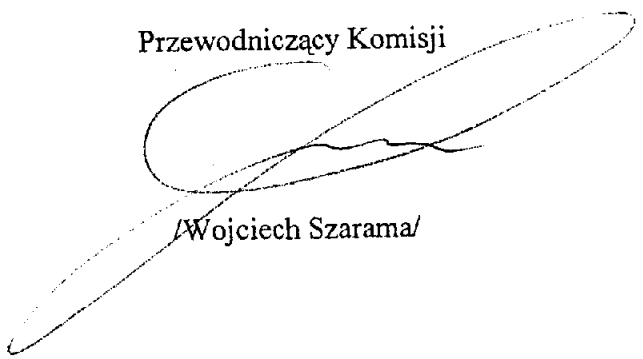
Pani
Ewa KOPACZ
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Przekazuję – przyjęte na posiedzeniu w dniu 28 czerwca 2012 r. – opinie Komisji Ustawodawczej o poselskich projektach ustaw (skierowanych w dn. 27.03.12 oraz dn. 14.06.12):

- o związkach partnerskich (przedstawiciel wnioskodawców Robert Biedroń),
- Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich (przedstawiciel wnioskodawców Robert Biedroń).

Z poważaniem

Przewodniczący Komisji

/Wojciech Szarama/

OPINIA nr 86
Komisji Ustawodawczej

**w sprawie poselskich projektów ustaw: - o związkach partnerskich, - Przepisy
wprowadzające ustawę o związkach partnerskich**

przyjęta na posiedzeniu
w dniu 28 czerwca 2012 r.

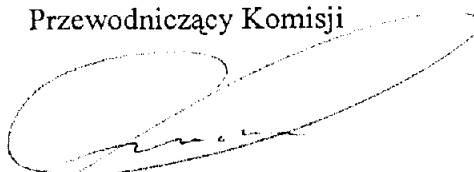
dla Marszałka Sejmu

Komisja Ustawodawcza, na posiedzeniu w dniu 28 czerwca 2012 r., rozpatrzyła skierowane przez Marszałka Sejmu – w trybie art. 34 ust. 8 regulaminu Sejmu RP, celem wyrażenia opinii w świetle zgłoszonych wątpliwości w sprawie zgodności projektu ustawy z Konstytucją RP - poselskie projekty: - o związkach partnerskich, - Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich (skierowanych w dniu 14 czerwca 2012 r.), (przedstawiciel wnioskodawców poseł Robert Biedroń).

Komisja, po przedstawieniu projektu i wysłuchaniu ekspertów, przeprowadziła dyskusję. W wyniku głosowania Komisja

- uznała ten projekt za niedopuszczalny.

Przewodniczący Komisji

/Wojciech Szarama/